

1872

Markus Pärssinen

UUSPERHE JA KAKSOIS-ISYYS -

Miesten kokemuksia isänä ja isäpuolena olemisesta

Pro gradu- tutkielma

Syksy 1999

Kasvatustieteen laitos

Jyväskylän yliopisto

Pärssinen, Markus. UUSPERHE JA KAKSOIS-ISYYYS - Miesten kokemuksia isänä ja isäpuolena olemisesta. Kasvatustieteen pro gradu- työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 1999. 77 sivua. Julkaisematon.

Tutkimuksen tarkoitus oli verrata, eroaako isyyden kokeminen biologisten lasten ja lapsipuolien kanssa. Tutkimuksen kohderyhmäksi on valittu miehiä, joilla on biologisia lapsia aikaisemmasta liitosta, muttei uusperheessä uuden kumppanin kanssa. Tutkimus on tapaustutkimus, jossa on käytetty apuna teemahaastattelua. Viittä miestä haastateltiin niin, että he saivat kertoa koko perhehistoriansa ja sen, miten he ovat kokeneet isyytensä biologisten lasten ja uusperheen lasten välillä. Teemahaastattelua hyväksikäyttäen varmistettiin, että kaikki miehen kertoivat samoista teemoista, joita miesten välillä haluttiin vertailla. Teemoittain haluttiin tutkia vaikuttavatko aika- ja ikätekijät isyyden muuttumiseen ja sitä, poikkeavatko isän yhdessäolo, auktoriteetti ja tunnesiteet biologisten ja uusperheen lasten välillä.

Tuloksista voidaan päätellä, että suurin tutkimusjoukkoa yhdistävä tekijä on aika. Isyyden kokeminen biologisten ja uusperheen lapsien välillä lähentyi toisiaan ajan myötä. Jotkut isät myönsivät tuntevansa biologisia lapsiaan kohtaan syvemmin, mutta arjen toiminnoissa eroa ei juuri voinut huomata, eikä lapsia selkeästi suosittu biologisuuden takia. Muutama haastateltu isäpuoli kuvasi suhteensa uusperheen lapseen lämpimäksi kaverisuhteeksi, joka tavallaan on avoimempikin verrattuna isän suhteeseen biologisiin lapsiinsa.

Tähän tutkimukseen osallistuneet miehet eivät olleet omaehtoisesti vähentäneet kontaktia biologisiin lapsiinsa uusperheeseen muuton myötä. Isien tunteet biologisiin lapsiin eivät muuttuneet uusperheeseen muuttamisen myötä, mutta joillakin tutkituilla biologisten lasten tapaaminen oli vaikeutunut. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta miehet onnistuivat varsin hyvin yhdistelemään isyyttä sekä biologisten lasten että lapsipuolten kanssa. Tutkimus vahvistaa aikaisempaa käsitystä siitä, että uusperheen isät onnistuvat ajan kanssa varsin hyvin isyydessään sekä biologisten lasten että uusperheen lasten kanssa.

Avainsanat: isyys, uusperhe, avioero, isäpuoli

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	4
2	ISYYS UUSPERHEESSÄ.....	7
2.1	Uusperheen muodostuminen.....	7
2.2	Uusperheen ongelmakohtia.....	10
2.3	Mies rajojen asettajana ja tunteiden näyttäjänä.....	14
2.4	Lasten iän vaikutus isyyteen uusperheessä.....	16
2.5	Isäpuolen sopeutuminen uusperheeseen.....	18
3	ISYYS JA BIOLOGISET LAPSET.....	21
3.1	Huoltajuus ja tapaamisoikeus.....	21
3.2	Isän ja biologisen lapsen suhde.....	23
3.2.1	Entisten puolisoitten välien vaikutus isyyteen.....	23
3.2.2	Kun lapsi kieltäytyy tapaamisesta.....	26
3.3	Isyyden jatkuminen avioeron jälkeen.....	28
3.3.1	Vanhemmuuden malleja.....	28
3.3.2	Tapaamiseen vaikuttavia asioita.....	32
3.3.3	Muuttuuko isyys avioeron jälkeen.....	35
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	38
4.1	Tutkimustehtävä.....	38
4.2	Haastateltavien hankinta ja aineiston keruu.....	39
4.3	Tutkimusmenetelmä.....	41
4.3.1	Tapaustutkimus.....	41
4.3.2	Haastattelu.....	43
4.4	Aineiston analyysi ja luotettavuus.....	44
5	TULOKSET.....	47
5.1	Viisi erilaista isää.....	47
5.2	Ajan vaikutus kaksois-isyyteen.....	54
5.2.1	Uusperheen ikä.....	54
5.2.2	Suhde biologisiin lapsiin.....	56
5.3	Biologisten ja uusperheen lasten iän vaikutus isyyden kokemiseen.....	58
5.4	Yhdessäolo.....	61
5.5	Auktoriteetti.....	63
5.6	Tunnesiteet lapsiin.....	65
6	POHDINTA.....	68

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Suomessa uusperheitä on tutkittu jonkin verran, mutta uusperheellisten huomattavaan määrään nähden tutkimusta on kuitenkin vähän. Tuoreen tuloksen mukaan reilusti yli puolet ensimmäisistä avioliitoista päättyy eroon ja useimmissa näissä liitoissa on alle 18-vuotiaita lapsia. (Tilastokeskus 1998, 11.) Yleensä miehet ja naiset menevät uudelleen naimisiin ja tämä tapahtuu tavallisesti melko nopeasti eron jälkeen; useimmiten noin kahden vuoden aikana. Amerikassa on arvioitu, että liki kolmasosa amerikkalaisista on jollain tavalla kiinnittynyt uusperhesuhteeseen joko vanhempana, lapsena, sisarena tai isovanhempana. (De´Ath 1996, 80.) Tämä tarkoittaa, että uusperheellisten määrä on varsin huomattava ja ansaitsee osakseen tieteellistä tutkimusta.

Jos uusperhetutkimusta halutaan tarkastella miesten näkökulmasta, tullaan siihen tulokseen, ettei esimerkiksi isyystutkimuksen saralla avioeroisuuden eri puolia ole tutkittu juuri ollenkaan. Aiheesta ilmestynyt kirjallisuus käsittelee aihetta lähes täysin lapsen näkökulmasta. Vaikka miesten ja naisten kokemuksilla avioeron jälkeisestä vanhemmuudesta on eroja, saadaan kuitenkin suurin osa tutkimustuloksista lasten kanssa asuvien äitien kertomuksista. Tutkimuksia, joissa uusperheellisten isien ääni kuuluisi päällimmäisenä ei juurikaan ole.

Suomessa käsitellään vuosittain arviolta 15 000 lapsen huoltokysymystä. Vaikka avioerossa jo noin kahdeksassakymmenessäviidessä prosentissa tapauksista vanhemmille määrätään yhteishuoltajuus, määrätään isille kuitenkin useimmiten vain tapaamisoikeus, joka käytännössä tarkoittaa lasten tapaamista joka toinen viikonloppu. Näin ylläpidetään käytäntöä, jossa lapset avioeron jälkeen ovat käytännössä äidin hoivissa. Tästä seuraa, että suurin osa uusperheistä on liittoja, joissa äidin ja lasten muodostamaan yksikköön muuttaa äidin uusi mies, lasten isäpuoli. Oman tutkimukseni lähtökohtana onkin tilanne, jossa avioerossa isän biologiset lapset jäävät

pääasiassa äidin hoiviin. Tutkimuksen miehet ovat avioeron jälkeen perustaneet uuden avio- tai avoliiton naisen kanssa, jolla on myös ennestään lapsi/lapsia. Näillä miehillä on siis side aikaisemmasta suhteesta saatuun biologiseen jälkikasvuun, jonka lisäksi he toimivat isäpuolena uuden partnerin lapselle/lapsille ja toteuttavat tässä uusperheessä mahdollisesti isyyttä eri tavalla, kuin biologisten lastensa kanssa. Isyys täytyy kokea tällaisessa tilanteessa sosiaalisena ja psykologisena tehtävänä, eikä se tällöin ole niin itsestään selvää kuin biologinen isyys. Toisaalta on myös hyvä kysyä, voidaanko uusperhe-isyydestä edes puhua isyytenä sanan perinteisessä merkityksessä. Uusperheissä asuvat miehet voivat omaksua myös toisenlaisen kaverisuhteeseen perustuvan roolin uuden kumppanin lasten kanssa.

Uusperheestä on olemassa kirjallisuutta, jossa käsitellään sen eri mekanismeja ja toimintamalleja. Tietoa löytyy siitä, miten mies, nainen ja lapset suhtautuvat uusperheeseen ja minkälaisia kysymyksiä uusperheen sisällä joudutaan ratkomaan. Tutkimuksia on myös siitä, kuinka poissa asuvan isän ja biologisen lapsen suhde toimii. Kuitenkaan varsinaista tutkimustietoa ei tahdo löytyä juuri edellä mainitsemastani kaksois-isyydestä. Koko isyyskeskustelu liittyen uusperheisyyteen ja isyyteen avioeron jälkeen on käyty muiden, kuin isän näkökulmasta. Mitä mies kokee tilanteessa, jossa biologiset lapset ovat toisaalla ja miehen tehtävä on toimia isäpuolena uusperheessä? Muutenkin uusperheen ja entisen perheen suhde pitää sisällään sellaista problematiikkaa, että on mielenkiintoista tutkia isyyden kokemista sen puitteissa.

Perheen käsite itsessään on abstraktio. Viime vuosina käsite on tullut entistä horjuvammaksi. Enää ei voida lähteä siitä, että perheestä puhuttaessa puhutaan ydinperheestä. Ydinperhekäsityksen muuttumista tärkeämpi piirre on ajatus perheen tehtävistä. Ehkä tärkeintä ei olekaan se, onko isän roolissa biologinen isä vai isäpuoli. Kyse on enemmän isyyden laadusta. Parhaimmillaan se on tällöin pysyvää ja jatkuvaa, yhteiselle rakkaudelle ja kunnioitukselle perustuvaa. Isäpuolet monesti onnistuvat uusperheessä biologisten isien lailla isyydessään ja pystyvät luomaan turvallisen ja vakaan ympäristön sekä perheelle yksikkönä, että siinä eläville yksilöille. (Robinson & Barret 1986, 133.)

Olen omassa tutkimuksessani halunnut selvittää sitä, miten isät kokevat eron isänä ja isäpuolena olemiselle. Tätä kysymystä olen lähestynyt temahaastattelun

pohjalta ja selvittänyt isien tunnesiteitä ja auktoriteettia kahtaalla oleviin lapsiin. Lisäksi haastattelussa käytiin läpi sitä, poikkeako lasten kanssa vietetty aika kahden perheen välillä ja sitä, vaikuttaako lasten ja uusperheen ikä siihen, miten isäpuoli kokee roolinsa uusperheessä.

2 ISYYS UUSPERHEESSÄ

Uusperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on alle 18 - vuotias vain toisen puolison lapsi eli lapsi on saanut uuden vanhemman. Niin sanottuja viikonloppuperheitä ei luokitella uusperheiksi. Kaikista Suomen lapsiperheistä vuonna 1997 uusperheitä oli 7 prosenttia eli 44 200. Uusperheen vanhemmista 45 prosenttia on naimisissa keskenään ja loput avoliitossa. Yleensä uusperheen lapsi on äidin lapsi, joka on saanut uuden sosiaalisen isän. Tällaisia perheitä Suomessa on 19 800. (Tilastokeskus 1998, 13.)

2.1 Uusperheen muodostuminen

“Uusperheeseen muuttavan miehen ei ole helppoa päästä sisälle äidin ja lasten muodostamaan perheeseen. Pahin virhe on syöksyä ottamaan komento omiin käsiin ja aloittaa kurinpito vielä melko tuntemattomille lapsille. Miehen tulisi myös välttää asettamasta edellisen liiton lapsia suosikkiasemaan uusien rinnalle. Viisas mies malttaa mielensä, ottaa joksikin aikaa etäisyyttä lapsista ja tyytyy tarkkailijan asemasta tukemaan äidin vanhemmuutta. Jos hän on mukava eikä komentele liikaa, jää alkaa vähitellen murtua.” (Sinkkonen 1998, 231.)

Uusperheessä on vanhastaan olemassa kiinteä suhde yhden aikuisen ja lapsen tai lasten kesken. Uusien perheenjäsenten on liityttävä tähän suhteeseen ja löydettävä siitä paikkansa. Perherajat ovat hämärtyneitä etenkin lasten osalta. Nämä saattavat kokea olevansa jopa kolmen perheen jäsenenä: nykyisen uusperheensä, vanhan perheen ja myös toisen biologisen vanhempansa uuden perheen. Uusperheessä uusvanhemmalla ovat uusroolit suhteissa lapsiin. Isäpuolen asema kokonaissysteemissä ei ole itsestään selvä eikä yhteisöllisesti määritelty niin kuin ydinperheessä. (Kuronen 1985, 120-121.)

Uusperhe eroaa ydinperheestä monimuotoisuudellaan. Tilanteessa, jossa

on sekä uusia että vanhoja ihmissuhteita lapsilla on periaatteessa kahdet säännöt eri kodeissa, kaksi toisaalla olevaa auktoriteettia ja kaksi eri hierarkiaa statukselle ja arvovallalle. Palkinnot ja rangaistukset voivat erota kahden kodin välillä, kuten rooli-odotuksetkin. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 45.)

Ihinger-Tallman ja Pasley (1987) ovat tutkimuksessaan todenneet, että jotta perhe toimisi tehokkaasti, täytyy sen jäsenten sitoutua toisiinsa ja perheeseen kokonaisuutena, kommunikoida keskenään ja selvittää yksilöiden ja perheen rajat. Nämä tehtävät ovat uusperheelle prosessi, joka voi olla vaikeakin. Esimerkiksi jäsenten sitoutuminen toisiinsa voi olla hankalaa, jos heillä on vain lähinnä negatiivisia tunteita toisiaan kohtaan. Toisaalta myös hyvän kommunikoinnin edistäminen voi olla hankalaa, jos osapuolet eivät mielellään puhu toisilleen. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 50.)

Yleensä suhteiden rakentaminen uusperheessä, jossa on lapsia, on hankalampaa verrattuna ydinperheisiin. Tämä johtuu siitä, että entisessä ydinperheessä on opittu tietyt tavat ja ihmissuhteet, jotka uusperheessä joudutaan kyseenalaistamaan. Uusperheeseen muuttaneet isäpuolet eivät ole olleet mukana perheen ja lasten asteittaisessa evoluutiossa. Isäpuoli joutuu yhtäkkiä keskelle perhettä, jossa on omaksuttu tietyt käytösmallit ja rituaalit. (Coale 1994, 4.)

McGoldrick ja Carter (1989) ovat tutkimuksessaan havainneet, että uusperheen yhteisen struktuurin luominen on monimutkaista juuri sen vuoksi, koska sen jäsenet ovat tottuneet erilaisiin tapoihin, sääntöihin ja rajoihin. Uusperheen jäseniltä vaaditaan kärsivällisyyttä, jotta perheestä saataisiin toimiva perhesysteemi. Normien ja informaation puute hankaloittaa elämää, koska kulttuuristamme puuttuvat mallit ja rituaalit, jotka auttaisivat käsittelemään uusperheiden monimutkaisia suhteita. (McGoldrick & Carter 1989, 400.)

Sekä vanhemmat, että lapset joutuvat määrittelemään itsensä uusperheessä uudestaan. Vanhemmat eivät ehkä osaa ottaa vakavasti sitä muutosta, jonka lapset eron yhteydessä kokevat. Esimerkiksi on sangen yleistä, että lapset pitävät itseään syyllisinä vanhempiansa eroon. Kun he kohtaavat näissä tunnoissaan tavallisesti yhtä lailla syyllisen uusvanhemman, tilanne lukkiutuu helposti keskinäisen syyllisyyden heijastamisen ja parannuksenteon kehäksi. Lapsipuolet ja vanhempipuoli pyytävät toisiltaan anteeksi omaa olemassaoloaan. (Kuronen 1985, 119.)

Kun lapset toimivat linkkinä kahden perheen välillä, täytyy molempien perheiden auttaa lasta kehittämään kiintymys molempiin perheisiin. Tämän tekeminen olosuhteissa, jotka saattavat sisältää mustasukkaisuutta, kaunaa, välinpitämättömyyttä ja vihamielisyyttä on luonnollisesti vaikeaa. Vaikka tällaisia negatiivisia tunteita perheenjäsenten välillä ei olisikaan, voi uusperheen saattaminen dynaamiseksi yksiköksi olla vaikeaa. Näistä vaikeuksista huolimatta uusperheet yleensä onnistuvat ajan saatossa tehtävässä varsin hyvin. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 56.)

Joillain uusperheen isillä, joiden biologiset lapset asuvat toisaalla, voi olla vaikeuksia nähdä itsensä isähahmona ei-biologisille lapsilleen. Marsiglio (1995) ja Visherin (1994) mukaan tämä voi johtua juuri syyllisyydentunteesta sekä ns. kognitiivisesta dissonanssista eli teon ja tunteen ristiriidoista. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka isä rakastaa omia biologisia lapsiaan, hän on kuitenkin avioeron myötä muuttanut pois heidän luotaan. Tämän ristiriidan kokeminen voi aiheuttaa ahdistusta isässä, joka vielä yrittää toimia isänä uusperheen lapsille. (Marsiglio 1995, 214; Visher 1994, 339.)

Tutkijoilla on ristiriitaisia käsityksiä siitä, miten ensimmäisen avioliiton loppumisen syyt vaikuttavat uusperheen elämään ja roolien muodostumiseen. Toisten tutkijoiden mukaan uusperheen rakentaminen onnistuu paremmin, jos naisen edellinen partneri on kuollut. Kuollut vanhempi ei ole läsnä vaikuttamassa uusperheen suhteisiin. (Hetherington 1993, 40.) Toisissa tutkimuksissa lapset sopeutuvat paremmin, jos liitto on loppunut avioeroon. Tämän tulkinnan mukaan lapset hyljeksisivät vanhempaa, joka on lähtenyt heidän luotaan ja ovat näin helpommin valmiita hyväksymään uuden isäpuolen. (Robinson & Barret 1986, 127.)

Uuden perheen muodostuessa sen jäsenet joutuvat luopumaan aikaisemmista rooleistaan. Äiti ei ole enää yksinhuoltaja, miehestä tulee isäpuoli ja lapset saavat perheeseen kaksi aikuista yhden päättäjän tilalle. Uusiin rooleihin tottuminen vie aikaa. Uudeksi perheeksi kasvaminen on yksilöllinen prosessi, joka vie aikaa puolesta vuodesta useisiin vuosiin. Lisäksi on luonnollista, että aikuisten ja lasten sopeutuminen sujuu omaan tahtiinsa. (McGoldrick & Carter 1989, 400-402; Visher & Visher 1982, 6-12.)

Uuden vanhemman paineita lisää luonnollisesti se, ettei hänellä ole yhteyttä lasten henkilökohtaiseen historiaan. Lasten luonteeseen tutustuminen vie

aikaa. Perheeseen astunut isäpuoli ei myöskään voi tietää, millaisiin sääntöihin ja kasvatukseen lapsi on tottunut. Rosenholmin (1989) mukaan onkin viisasta, että isäpuoli hyväksyy perheen jäsenineen ja käytösmalleineen sellaisenaan ainakin aluksi. Isäpuoli hyväksytään nopeammin, mikäli hän ainakin aluksi ottaa ystävän, isoveljen tai kummisedän roolin, eikä yritä korvata biologista vanhempaa. (Rosenholm 1989, 105.)

Rosenholmin (1987) mukaan isäpuoli-suhteen onnistumisen kannalta on merkitystä sillä, että isäpuoli ja lapsipuolet kehittävät oman ystävyysuhteen ennen auktoriteettisuhtetta. Lapsen tuntiessa ystävällisyyttä ja luottamusta isäpuoleen hän uskaltaa antautua luottavaisemmin tämän hoiviin ja kasvatettavaksi, tai ainakaan lapsi ei silloin vastusta isäpuolen taholta tulevia määräyksiä ja mielipiteitä. (Rosenholm 1989, 110.)

Usein uusperheen lapset kehittävätkin isäpuoleen kaverisuhteen, jollaista heillä ei biologisen isänsä kanssa ole. Isäpuolet ottavat uusperheen lasten tarpeet paremmin huomioon ja ovat demokraattisempia verrattuna biologisiin isiin. He ovat myös tietoisempia ja kriittisempiä roolistaan vaikuttaa lapseen biologisiin isiin verrattuna. (Robinson & Barret 1986, 127.)

On selvää, että uusperheet pitävät sisällään monenlaista problematiikkaa. Monet emotionaaliset, taloudelliset ja käytäntöön liittyvät asiat täytyy käsitellä aivan uudessa valossa verrattuna ydinperheeseen. Ongelmia uusperheen sisällä varmasti syntyy, mutta ei ydinperhekään välttämättä ole aina paras kasvuympäristö lapselle. Niinpä tutkimuksen valossa on tärkeää ymmärtää, kuinka perheet yleensä onnistuvat muutoksessa ja pystyvät jatkamaan hyvää vanhemmuutta muuttuneissa perherakenteissa. Kysymys ei ole niinkään perherakenteesta, vaan hyvästä vanhemmuudesta, jota voidaan toteuttaa mitä moninaisimmissa perheen muodoissa. (De'Ath 1996, 82.)

2.2 Uusperheen ongelmakohtia

Isäpuoli muuttaa perheeseen, jossa äiti ja lapset ovat jo muodostaneet omat käyttäytymismallinsa. Isäpuolen ja lasten täytyy ruveta luomaan jonkinlaista suhdetta uusperheen synnystä lähtien. He voivat tuntea toisensa muukalaisiksi ja tuntea

kahden perheen yhdistyminen aiheuttaa. (Robinson & Barret 1986, 118.)

Lapset voivat tuntea olevansa epälojaaleja biologista vanhempaansa kohtaan, jos he alkavat tuntea positiivisia tunteita isäpuolta kohtaan. He voivat myös stressaantua, jos heistä tuntuu, että heidän pitää olla jomman kumman biologisen vanhemman puolella tai valita biologinen isän ja isäpuolen välillä. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 68.)

Isäpuolella voi olla todellinen halu näyttää, miten hyvin hän onnistuu lasten kanssa. Hän saattaa tuntea syyllisyyttä jätettyään omat biologiset lapsensa vaille isähahmoa ja yrittää korvata tämän puutoksen uusille lapsilleen. Samalla hän haluaa näyttää uudelle vaimolleen, miten hyvä isä hän osaa olla. Toisaalta mies voi alkaa toteuttaa isyyttään heittäytymällä leikkisäksi lasten kanssa eikä ota ollenkaan perinteistä vanhemman roolia. (Rosenholm 1989, 107.)

Lasten ikä, sukupuoli ja uuden vanhemman sukupuoli vaikuttavat uusperheen onnistumiseen. Pojilla oli vähemmän stressiä isäpuolten kanssa asumisesta kuin tytöillä. Yleisesti isäpuolten ja poikien välit ovat helpommat, kuin isäpuolten ja tyttöjen. Ongelmallinen suhde on tytöillä ja äitipuolilla. (Clingempeel ym. 1984, 469.)

Tutkijat ovat esittäneet ristiriitaisia tuloksia siitä, miten isät sopeutuvat uusperheeseen. Eräässä tutkimuksessa Ganong ja Coleman osoittivat, että isä-lapsi-suhteissa uusperheen ja ydinperheen välillä ei ole juuri eroja. (Ganong & Coleman 1984, 400.) Kuitenkin toisessa tutkimuksessa tutkijat osoittivat, että isäpuolen ja lasten välillä osoitetaan vähemmän tunteita ja lapset näkevät isäpuolen negatiivisessa valossa. (Halperin & Smith 1983, 21.) Isäpuolen ja uusperheen lapsen välien on todettu olevan etäisempi, vähemmän positiivinen ja konfliktiherkempi verrattuna ydinperheen isä-lapsi-suhteisiin. (Bray & Berger 1993b, 241; Hetherington & Clingempeel 1992, 167.)

Jotkut isät voivat kokea stressaavana tilanteen, jossa he ovat vastuussa sekä biologisista lapsistaan että lapsipuolista. Isäpuolten tyytyväisyys korreloi positiivisesti lasten kanssa kommunikoinnin kanssa. Mitä enemmän he kommunikoivat keskenään sitä tyytyväisempiä isät olivat tähän suhteeseen. Tyytyväisyys oli myös sitä suurempi, mitä enemmän vaimot tukivat isäpuolta kanssakäymiseen lasten kanssa. (Bray 1994a, 165.)

Tutkimuksissaan mm. Marsiglio (1995) on todennut, että vanhempien suhteen laatu vaikuttaa isäpuoli-lapsipuoli suhteeseen. Uusperheitä haastateltaessa on

todettu, että tyytyväisyys parisuhteessa ja uuden vanhemman liittyminen puolison lapsiin korreloivat toisiinsa. (Marsiglio 1995, 215; McGoldrick & Carter 1989, 403.) Hetheringtonin seurantatutkimus osoitti, että jos uusi parisuhde oli tyydyttävä, ajan myötä myös isäpuolten ja poikien välit paranivat. (Hetherington 1993, 53.)

Kirjallisuudessa harvoin raportoidaan hyötynäkökulmia "toisten" lasten kasvattamiseen liittyen. Pääasiassa keskitytään ongelmiin, eikä niinkään positiivisiin tuloksiin. Kuitenkin toisen perheen kanssa jaettu lapsen huolenpito ja kasvatus voidaan kokea etuna ja rikkautena. Kun suhteet entisiin kumppaneihin ovat tyydyttävät, voivat isäpuolet ottaa kasvatusvastuuta lapsipuolista. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 103.)

Tutkijat ovat havainneet monissa tutkimuksissa, että isäpuolet lopulta ovat biologisia isiä tehokkaampia isyyttä toteuttaessaan. Terapistit ovat sitä mieltä, että isäpuolet saattavat tuntea itsenä vähemmän uhatuiksi verrattaessa biologisiin isiin, kun kyseessä on esim. lapsen häiriökäyttäytyminen. Koska isäpuoli ei ole välttämättä emotionaalisesti aivan yhtä kiinnittynyt lapseen kuin biologinen isä, hän voi ehkä katsoa tilanteita puolueettomammalta näkökannalta. Isäpuoli voi näin toimia kriisitilanteissa välimiehenä. Tämä ulkopuolinen perspektiivi voi olla myös hyödyksi näkemään lasten ja aikuisten välisissä kanssakäymisissä tietyn kaavan, joka voi jäädä heiltä itse huomaamatta. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 103; Robinson & Barrett 1986, 127.)

Isäpuoli voi toimia myös henkilönä, jonka kanssa voi keskustella ja saada tukea asioissa, joista ei välttämättä haluta keskustella biologisen vanhemman kanssa. Isäpuolella on myös mahdollisuus avata perhe uusille ideoille ja suhtautumistavoille. Kun uusi perheenjäsen tuo uusia kokemuksia ja arvoja perheeseen voi perhe ryhmänä laajentaa näkökantojaan ja mahdollisuuksiaan. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 104.) Isäpuoli näkee perheen toiminnot ehkä selvemmin, koska hän pystyy tarkkailemaan perheenjäsenten käytöstä ulkopuolisena. Näin hän voi tuoda uusia näkökulmia keskusteluun. Siinä missä äiti hyväksyy lasten ja nuorten tavat niin kuin aina ennekin, isäpuoli voi ratkoa tilanteen objektiivisemmin ja avata äidin silmiä lastensa suhteen. (Rosenholm 1989, 109.)

Kun lasten vanhemmat menevät uudelleen naimisiin, laajentuu lasten sukulaisverkosto uusilla ihmisillä. Tämä tarkoittaa sisarpuolia, uusia vanhempia ja

isovanhempia Kaikista ideaalisimmassa tilanteessa tämä tarkoittaisi kaksinkertaista rakkautta, voimavaroja ja apua elämään. Tietenkin myös aikuisten osapuolten välit vaikuttavat lasten kokemuksiin uusperheestä ja kahden kodin välillä liikkumisesta. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 43-46.)

Uusperhe mahdollistaa parhaimmillaan monien uusien sukulaisten välisen kanssakäymisen ja laajan elämysmaailman uusperheen lapsille. Riippuu tietenkin tilanteesta kuinka paljon entisen kumppanin sukulaiset ovat kanssakäymisessä uusperheeseen. Vaikka entiset puoliset eivät tulisi toimeen, monesti lapsen parhaaksi pidetään ihmissuhdeverkosto auki esimerkiksi isovanhempiin. (Furstenberg & Spanier 1984, 133.)

Ihinger-Tallman ja Pasley (1987) ovat havainneet tutkimuksessaan, että sisarpuolet tulevat yleensä toimeen keskenään. Lapset itse raportoivat yleensä positiivisia tunteita toisiaan kohtaan. Kun lapset ovat suurinpiirtein saman ikäisiä ja omaavat samoja kokemuksia muodostuu lasten välille heitä toisiinsa yhdistävä tunneside. (Ihinger-Tallman & Pasley 1987, 110.)

2.3 Mies rajojen asettajana ja tunteiden näyttäjänä

Uusperheen lapset ottavat vastaan aikuisten hoivan ja huolehtimisen, mutta kurinpito ja rajoitukset äiti- tai isäpuolen taholta saattavat tuntua nöyryytykseltä ja sekaantumisilta. Linnan (1990) mukaan näin voi tapahtua varsinkin uusperheen muodostumisen alkuvaiheessa, jolloin molemminpuolista luottamusta ei ole vielä syntynyt. (Linna 1990, 43.) Isäpuolet pyrkivät usein vakiinnuttamaan asemansa perheessä kurinpidon kautta. Marsiglio (1995) on todennut, että tyytyväisyys uusperheessä on riippuvainen mm. siitä, millaista kurinpitoa isä siinä toteuttaa ja kuinka realistinen kuva hänellä on kurinpidon vaikutuksesta uusperheen lapsiin. (Marsiglio 1995, 216.)

Monet isäpuolet joko olettavat itse tai heidän oletetaan ottavan vanhemman rooli uusperheen syntyvaiheessa. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että tämä rooli johtaa huonoon suhteeseen isäpuolen ja lapsen välillä, eikä edesauta uusperheen positiivista muodostumista. (Visher & Visher 1994, 211.) Uusperheen on selkeästi määriteltävä kysymys siitä, kuka perheessä tekee päätökset ja ratkaisee ongelmat

viime kädessä. Myös jokapäiväinen struktuuri ja rajat auttavat uusperheen vanhempia selkeyttämään tilannetta. On tärkeää tietää, kuka lapsille asetettavia rajoja valvoo. (Robinson 1993, 134.)

Isäpuoli voi omaksua monia muita tärkeitä rooleja, kuin juuri sen, mikä perinteisesti nähdään vanhemman roolina. Tärkein tekijä lapsen ja isäpuolen välisessä suhteessa on molempien osapuolien tyytyväisyys heidän juuri tietynlaiseen suhteeseensa. Varsinkin biologisten vanhempien täytyy olla aktiivisia uusperheessä niin, että yhdessä lasten ja isäpuolen kanssa selvitetään ja sovitaan perheen säännöistä. Esimerkiksi biologinen vanhempi voi delegoida auktoriteetin isäpuolelle lasten ollessa paikalla. Tämä voi ainakin helpottaa lapsia hyväksymään isäpuolen taholta tullutta auktoriteettia. (Visher & Visher 1994, 211.)

Kurinpidoolliset ongelmat on tavallisin ongelma-alue uusperheissä. Isäpuolet usein tuntevat epävarmuutta siitä, kuinka pitkälle asiassa voi mennä. Jotkut lapset eivät hyväksy isäpuolta kurinpitäjänä. He saattavat testata isäpuolia rikkomalla sääntöjä ja katsomalla seurauksia. Joskus lapset rikkovat sääntöjä saadakseen selville välittääkö isäpuoli heistä oikeasti. Äidit voivat joskus muuttua suojeleviksi lapsiaan kohtaan ja tuntea, että heitä on henkilökohtaisesti loukattu tai heitä on pidetty pätemättöminä, koska isäpuoli on kurittanut hänen biologista lastaan. Kurinpidossa törmätään monesti juuri siihen ongelmaan, että perheessä on ollut ennen isäpuolen mukaan tuloa jo tietynlainen kurinpitojärjestelmä. Isäpuoli uutena jäsenenä sitten horjuttaa tätä valmista järjestelmää. (Robinson & Barret 1986, 119.)

Kuitenkin monesti käy niinkin, että kun erimielisyyksiä ja jännityksiä syntyy perheen sisällä, isäpuoli antaa usein liian helposti vaimon selvittää asiat. Isäpuoli katsoo, että perheen toiminta ja kodin ilmapiirin luominen ovat vaimon vastuulla. Lapsethan ovat biologisesti vaimon ja jos ongelmia syntyy isäpuoli syyttää tätä näistä. Vaimo puolestaan voi toivoa, että mies jakaisi vastuun hänen kanssaan etenkin perheen kiperissä tilanteissa, koska hän useimmiten kuitenkin hoitaa lapsiin liittyvät rutiiniasiat. (Rosenholm 1989, 106.)

On miesten taholta epärealistista toivoa, että vaimo pystyisi ratkomaan uusperheen ongelmat yksin. Mies saattaa ajatella, että hänen unelmansa onnellisesta perhe-elämästä ei ole toteutunut. Alitajuisesti hän saattaa syyttää vaimoaan myös lasten kanssa syntyvistä mahdollisista kurinpito-ongelmista. (Rosenholm 1989, 107.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole juuri kiinnitetty huomiota isien positiivisiin kokemuksiin uusperheen lapsista tai siihen, missä määrin ja miten isäpuolet yleensä osoittavat hellyyttä ja huomiota uusperheen lapsille. Isäpuolet eivät aina tiedä kuinka paljon ja miten näitä tunteita pitäisi tässä uudessa perhesysteemissä ilmaista. Toisaalta seksuaalinen viehtymys esimerkiksi uusperheen tyttäreen voi johtaa epämiellyttävyiden tunteeseen. Isäpuolet voivat kiinnostua murrosikäisestä tyttärestä tai päinvastoin. Seksuaaliset tunteet uusperheissä voivat johtaa osapuolten eristymiseen toisistaan. (Robinson & Barret 1986, 121-122.)

Uusperheterapeutit Visher & Visher (1982) ovat sitä mieltä, että nämä asiat tulisi tuoda perheen sisällä esiin ja keskustella niistä avoimesti. Perheenjäsenille tulee tehdä tiettäväksi, että seksuaalinen kiinnostus uusperheen sisällä ei ole epätavallista, koska biologisen perheen insesti-tabu ei ole niin voimakkaasti esillä. Tunteen ja toiminnan erosta voi keskustella siten, että meillä jokaisella on ajatuksia, jonka mukaan me emme kuitenkaan toimi. (Visher & Visher 1982, 6-12)

2.4 Lasten iän vaikutus isyyteen uusperheessä

Lapsen ikä ja kehitystaso vaikuttavat siihen, millaisiin kysymyksiin uusperheen muotoutuessa törmätään. (Marsiglio 1995, 215.) Pienet, alle kouluikäiset lapset hyväksyvät helpoimmin isähahmon ja kiintyvät häneen, mikäli saavat aikaa ja apua aikaisemman menetyksensä suremiseen. Alle 9-vuotiaat hyväksyvät uuden vanhemman huomattavasti helpommin, kuin lapset, jotka ovat 9-15 vuoden ikäisiä. Biologisten vanhempien asenteet ja uuden vanhemman lähestymistavat toki vaikuttavat tässä paljon. (Robinson 1993, 134; McGoldrick & Carter 1989, 411.)

Mitä nuorempi lapsi on, sitä helpommin on mahdollisuus kiintyä uuteen puolisoon. (Salokangas 1990, 48.) Helpoimmin kontakti syntyy pieniin poikiin, varsinkin jos he ovat jääneet oman isän huomiota ja rakkautta vaille. Myös puberteetista selvinneet nuoret aikuiset hyväksyvät äidin uuden miehen suhteellisen helposti. Pojat hyväksyvät isäpuolen yleensä paremmin kuin tytöt. Haitallisinta on, jos äiti ja isäpuoli liittoutuvat lasten biologista isää vastaan ja asettavat oman hyväksyntänsä ehdoksi, että lapsi luopuu hänestä. (Sinkkonen 1998, 232.)

Arajärven ja Kosken (1986) mukaan lasta auttaa, jos uusi aikuinen

lähestyy häntä varovasti, tuppautumatta isän sijaan, mutta olemalla kuitenkin turvallinen ja ystävällinen aikuinen. Isäpuolen merkitys ja vaikutus lapsen kehitykseen on sitä suurempi, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. Hänestä tulee pienelle lapselle tärkeä ihminen, kun hän vastaa yhdessä biologisen äidin kanssa lapsen jokapäiväisen elämän asioista. (Arajärvi & Koski 1986, 56.)

Isompien lasten tilanne on selvästi monimutkaisempi. Latenssi ikäisellä on pienempiä lapsia enemmän vaikeuksia lojaliteettiristiriitojen ratkaisemisessa, ja he ovat yleensä enemmän varuillaan. He hyötyvät erityisesti siitä, jos aikuiset huomioivat hyvin heidän tarpeensa kontaktiin kummankin vanhemman kanssa. (Robinson 1993, 177; McGoldrick & Carter 1989, 413.) Uusperheen muotoutuessa kouluikäinen saattaa kokea hyväksi sen, että saa jälleen kokonaisen perheen, jossa on kaksi vanhempaa. Se luo turvallisuutta ja samanlaisuutta ikätoverien keskuudessa. Mikäli biologinen vanhempi on onnellisempi, hänen mielialansa muutos heijastuu kaikenikäisiin lapsiin. (Arajärvi & Koski 1986, 139.)

Koska lapsen murrosikä yleensäkin tuo perheisiin omat ristiriitansa, ei ole yllättävää, että uusperheet, joissa perheen muotoutumisvaiheessa on nuoruusikäisiä, voivat joutua koetukselle. Nuoren normaaliin kehitykseen kuuluu pyrkimys itsenäistymiseen, uusperheen tarve taas on liittyä yhteen. Tämä johtaa nuoren ristiriitaan ja ambivalenssiin, ja monesti nuori vastustaakin huomattavasti isä- tai äitipuoleen sitoutumista. (Robinson 1993, 179.)

Nuoret kokevat usein vaikeiksi isot muutokset totutuissa perhemalleissa ja vastustavat uusien roolien opettelua perheessä tässä vaiheessa, jolloin heillä itsellään olisi tarve keskittyä kasvamaan ulospäin perheestä. Nuoret, jotka ovat vuosia eläneet yksinhuoltajaperheessä, kokevat todennäköisesti menettävänsä asemaansa vanhemman uuden avioliiton seurauksena. He voivat menettää sekä vapauksiaan että velvollisuuksiaan, joilla on ollut merkitystä heidän itsetuntonsa kannalta. Toisaalta he saattavat kokea oman taakkansa kevenevän uuden vanhemman perheeseen tulon myötä. (McGoldrick & Carter 1989, 389.)

Nuorilla on yleensä voimakkaita lojaliteettiristiriitoja tilanteessa, jossa vanhempi on löytänyt uuden kumppanin, erityisesti jos toinen vanhempi ei ole avioitunut uudelleen. He voivat yrittää ratkaista jaettua lojaalisuutta menemällä jommankumman puolelle, ehkä aktiivisesti toista vastaan. Uudella isä- tai äitipuolella

voi olla vaikeuksia saada lapsi tottelemaan. Nuori puolestaan saattaa käsitellä kapinaansa niin, että uhkaa muuttaa toisen vanhempansa luo asumaan. (Robinson 1993, 182; McGoldrick & Carter 1989, 394.)

2.5 Isäpuolen sopeutuminen uusperheeseen

Tutkimuksessaan Borrine ym. (1991) totesivat, että vanhempien aviollinen status eli vanhempien uudelleen naimisiin meno ei vaikuta lapsien sopeutumiseen uusperheessä. Sen sijaan tavalliset perhekonfliktit ovat kylläkin herkempiä aiheuttamaan vaikeuksia uusperheen ihmissuhteissa verrattuna ydinperheeseen. (Borrine ym. 1991, 754.)

Vanhempien eron jälkeen lapsi voi vielä pitkäänkin sisimmässään elätellä toivetta, että isä ja äiti vielä palaisivat yhteen. Vanhemman ja uuden avio- tai avoliiton myötä tämä unelma romuttuu ja lapsi joutuu kohtaamaan vanhempien eron lopullisuuden. Suru ja viha oman ydinperheen menettamisestä voi nousta lapselle erityisesti tässä vaiheessa pinnalle. Ja hän saattaa vastustaa uutta liittoa jyrkästi ja jopa yrittää rikkoa sen. Samalla lapsi jatkaa surutyötään eron hyväksymiseksi. (Robinson 1993, 159; Salokangas 1990, 48.)

Lapset joutuvat muuttamaan rooliaan, kun äidin uusi mies astuu taloon. Perheen murrosikäinen poika on ehkä ollut siihen asti "mies talossa". Hänen ei ole välttämättä helppo siirtyä jälleen lapsen ja huollettavan asemaan, jos hän on kokenut toimineensa melkein tasavertaisena äidin kanssa. Samanlainen tilanne voi tulla eteen murrosikäisten tyttären kanssa, joka on tottunut jakamaan asiat äidin kanssa "meidän naisten kesken". Hän joutuu nyt havaitsemaan, että kahdenkeskisyyttä on tullut hajottamaan äidin uusi miesystävä. Tällaisissa asetelmissä isäpuolta pidetään tunkeilijana. (Rosenholm 1989, 109.)

Uusperheessä lapsi voi projisoida kaikki kielteiset tunteensa äidin tai isän uuteen puolisoon. Näin kaikki se luonnollinen viha, epäily ja halveksunta joka suunnataan esimerkiksi rangaistuksen yhteydessä sen antaneeseen vanhempaan, kohdistetaan perheen uuteen aikuiseen ja omalle vanhemmalle säilytetään rakastava ja lohduttava osa. (Rosenholm 1989, 167.)

Vanhemman uusi rakkaussuhde herättää lapsessa usein mustasukkaisuutta. Erityisesti silloin, jos lapsi on ollut hyvin riippuvainen

vanhemmastaan, hän voi kokea tilanteen hyvin vaikeaksi ja reagoida siihen voimakkaasti. Lapsi voi pelätä, että hän joutuu perheen ulkopuoliseksi. Arajärven ja Kosken (1986) mukaan tällöin on apua siitä, jos aikuinen ymmärtää tilanteen lapsen kannalta, antaa hänelle kahdenkeskistä aikaa ja välittää lapselle tunnetta, että hän on edelleen tärkeä. (Arajärvi & Koski 1986.)

Lapsilta odotetaan yleensä menetyksen jälkeen sopeutumista liian nopeasti. Rakastuessaan uuteen kumppaniin vanhempi ehkä toivoo, että lapsi rakastuisi tähän yhtä nopeasti kuin hän itse. Lapselta ei kuitenkaan Salokankaan (1990) mukaan saisi odottaa liian nopeasti hyväksymistä ja rakkauden tunteita uutta aikuista kohtaan. Tällaisesta vaatimuksesta hän ahdistuu ja kokee pettävänsä toista pois muuttanutta vanhempansa. Lapselle on annettava aikaa sopeutumiseen. (Salokangas 1990, 49.)

Monet asiat vaikuttavat siihen, miten sopeutuminen onnistuu. Eräs tärkeimmistä tekijöistä on se, hyväksyvätkö biologiset vanhemmat ja uudet äiti- ja isäpuolet toisensa siten, että sallivat lapsen hyvät suhteet kaikkiin osapuoliin. (Arajärvi & Koski 1986, 89.) Jotkut lapset, joiden luottamus aikuisiin on vanhempien aiemman toiminnan johdosta vähentynyt, voivat olla varovaisia luomaan uusia aikuissuhteita. (Robinson 1993, 116.) Pelko myös uuden avio- tai avoliiton päättymisestä eroon on tavallista. Se, että lasten odotetaan hyväksyvän uusi avioliitto nopeasti ja helposti, on nimenomaan yhteydessä lasten huonoon sopeutumiseen uusperheessä. (McGoldrick & Carter 1989, 403.)

Uusperheissä toteutetaan monenlaista isyyttä ja on eri näkemyksiä siitä, miten isäpuolen tulee osallistua kasvatukseen. Tutkimuksissa on esitetty erilaisia näkemyksiä siitä, millainen tyyli johtaa lasten parhaaseen sopeutumiseen. Nuoret eivät pidä siitä, jos isäpuoli yrittää pitää kuria ilman, että hän osoittaa myös tukevansa nuoria. Isäpuolen lapsille osoittama tuki on tärkeämpää kuin kontrolli. Nuoret hyväksyvät kuitenkin myös isäpuolen harjoittaman kontrollin, jos he saavat samalla tältä tukea. (Crosbie-Burnett & Giles-Sims 1994, 393.)

Crosbie-Burnett ja Giles-Sims (1994) osoittivat, että *Määrävä malli* (Authoritative parenting style) johti parhaaseen sopeutumiseen. Tässä mallissa kontrollin määrä on korkea, mutta lapsi saa myös paljon tukea vanhemmilta. *Irtautunut tyyli* (Disengaged parenting style) osoittautui kaikista huonoimmaksi lasten

sopeutumisen kannalta. Tässä mallissa sekä kontrollin että tuen määrä on matala eli isäpuolet eivät osallistu kurinpitoon eivätkä kannusta lapsia. (Crosbie-Burnett & Giles-Sims 1994, 394.)

Vaikka lapsille asetettaisiin sääntöjä ja rajoituksia, sopeutuvat he tilanteeseen, jos kaikki tapahtuu johdonmukaisesti ja vanhemmat tuovat esiin tukensa ja osoittavat välittävänsä lapsesta. Toisaalta taas irtautuneessa tyyliässä isäpuolet saattavat välittää lapsille tunteen, että nämä ovat isäpuolelle yhdentekeviä. (Crosbie-Burnett & Giles-Sims 1994, 395.)

3 ISYYS JA BIOLOGISET LAPSET

3.1 Huoltajuus ja tapaamisoikeus

Lapsen huollolla tarkoitetaan oikeutta ja velvollisuutta huolehtia lapsesta, sekä päättää lapsen henkilöä koskevista asioista siltä osin kuin lapsella itsellään ei ole oikeutta niistä päättää. Lapsen huoltoa koskeva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen edun mukaisesti. Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä myönteiset ja läheiset ihmissuhteet lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. (Helin 1990, 56.)

Lapsen huoltoon kuuluu hyvä hoito, kasvatus sekä valvonta ja huolenpito. Lapsen tulee saada osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lapsen yksilölliset tarpeet tulee ottaa huomioon. Lisäksi lapselle tulisi voida järjestää turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö. Huoltajuudesta ja tapaamisesta keskusteltaessa tulisi selvittää, miten lapsen yhteydenpito molempiin vanhempiinsa voidaan parhaiten järjestää. (Kivelä & Nordell 1998, 63.)

Avioeron yhteydessä sovitaan, kumpi vanhemmista toimii lapsen huoltajana tai sovitaan yhteishuollosta, jolloin molemmat vanhemmat jatkavat huoltajina. Jälkimmäinen tapa, jonka yhteydessä sovitaan myös, kumman luona lapsi asuu, on yleistynyt. Lapsen huolto päättyy, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai menee naimisiin ennen tätä. (Helin 1990, 57.)

Tapaamisoikeudella turvataan lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempiansa, jonka luona lapsi ei asu. Tapaamisoikeus järjestetään joko vanhempien sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä. (Kivelä & Nordell 1998, 63.) Tapaamisoikeus on nimenomaan lapsen oikeus tavata vanhempiansa. Tavanomaisena voidaan pitää järjestelyä, jossa vanhempi lapsi tapaa vanhempiansa

joka toisena viikonloppuna kuukaudessa sekä pitää joitakin viikkoja luonaan vuosilomansa aikana. (Helin 1984, 140.)

Vaikka edellä mainittujen asioiden valossa yritetään selvittää lapselle parasta huoltajuutta, ei lopputulos välttämättä viittaa yhteen ja samaan huoltoratkaisuun. Lapsen toivomukset saattavat puoltaa esimerkiksi isän määräämistä huoltajaksi, mutta äidin käytännölliset mahdollisuudet hoitaa lasta ovat suuremmat. (Helin 1990, 54.)

Lain mukaan lapsella on avioerosta huolimatta oikeus kumpaankin vanhempaan ja vanhemmuus toteutuu parhaiten, kun yhteishuolto säilytetään. Avioeron jälkeinen yhteishuolto on useimmissa tapauksissa lapsen kannalta paras ratkaisu. Jos kumpikaan vanhemmista ei avioeron yhteydessä vaadi päätöstä lapsen huollosta, huoltajuus jatkuu entisellään eron jälkeen. (Helin 1990, 54-55.)

Uudessa laissa lastenhuollosta nousee lapsen etu tavoitteena ylitse muiden. Lapsen etu on oltava ensisijainen kaikkia ratkaisuja tehdessä. Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. (Mahkonen 1983, 4-5.)

Huoltotyypillä sinällään näyttää olevan vain vähäiset vaikutukset yhteydenpidon toimivuuteen. Enemmän kuin valittu huoltomuoto vaikuttaa tehtävien jakamiseen ja myönteisten ihmissuhteiden jatkumiseen se, millainen avioliitto ja parisuhde on ollut. Ne vanhemmat, joiden avioliitto on ollut tasa-arvoon perustuva ja jotka ovat jakaneet vanhemmuuden avioliitossa, pystyvät jakamaan huollon yhteisesti ja toimimaan lapsen edun mukaisesti. (Jussila 1990, 74.)

Avioero on hyvin usein vaikeuksien kasautuma. Kaikki avioeroon liittyvä vanhempien välinen välienselvittely saattaa viedä vanhempien voimat. On kaikille osapuolille usein liian raskasta ratkaista lasta koskevat asiat yhtä aikaa muiden avioeroasioiden kanssa. Vaikka on tärkeää, että tehdyistä keskinäisistä sopimuksista pidetään kiinni, on myös tärkeää joustaa niissä lapsen edun mukaisesti. Kun lapsi kasvaa ja kehittyy, olosuhteet voivat oleellisestikin muuttua. Mäkijärven (1995) mukaan tärkeintä on ottaa jo pienenkin lapsen mielipiteet mahdollisuuksien mukaan huomioon. (Mäkijärvi 1995, 18.)

3.2 Isän ja biologisen lapsen suhde

3.2.1 Entisten puolisoitten välisen vaikutus isyyteen

Sen lisäksi, että isä ja biologinen lapsi saattavat tavata käytännön syiden takia harvakseltaan, myös entisten puolisoitten välit vaikuttavat tapaamiseen. Lasten elämästä päättäminen vaatii paljon aikaa ja vaivaa. Uusperheen miehet saattavat löytää itsensä tilanteesta, jossa heidän täytyy olla enemmän entisen vaimonsa kanssa tekemisissä kuin itse avioliiton aikana. Koska enää ei eletä tilanteessa, jossa roolit ovat itsestäänselvyys, vaatii tämä paljon neuvottelua. Tilanne on tietysti varsin vaikea, jos tämä neuvottelu täytyy tehdä ihmisen kanssa, jonka kanssa kommunikointi on äärimmäisen hankalaa. On erittäin vaikeaa säilyttää ihmissuhdetta, joka ei perustu yhdessä asumiselle. Tilanne saattaa jopa kärjistyä sellaiseksi, että mies näkee, että hänen vaivannäkönsä lasten tapaamiseksi ei ole kaiken sen riitelyn arvoista ja vähentää rooliaan biologisiin lapsiinsa. (Smart & Neale 1999, 73.)

Lapsen suhtautuminen avioeroon ja toisaalle muuttavaan isään riippuu muun muassa itse avioeroproosessista. Niiden perheiden lapset, joissa erotaan todella riitaisissa merkeissä eivät sopeudu tilanteeseen niin hyvin, kuin perheet, joissa vanhempien ero ei pidä sisällään suurta dramatiikkaa. Brayn ja Bergerin (1993) mukaan vanhempien välinen suhde avioeron jälkeen on merkittävä tekijä lapsen suhtautumisessa poissa asuvaan vanhempansa eron jälkeen. Varsinkin, jos vanhemmat jatkavat riitelyä eron jälkeen, voi lapsen olla vaikea asettua uuteen olotilaan. Toisaalta taas yhteistyö entisten puolisoitten välillä auttaa lasta ja vanhempiakin sopeutumaan tilanteeseen. (Bray & Berger 1993a, 161-162.)

Paras tilanne on tietysti silloin kun vanhempien välillä säilyy keskusteluyhteys ja he pystyvät tekemään lasta koskevat päätökset yhdessä. Vanhemmuuden ei tarvitse loppua avioeroon. Toiseksi paras vaihtoehto on sellainen, jossa kumpikin vanhempi toteuttaa omaa linjaansa toisesta riippumatta mutta ei sekaannu toisen tekemiin ratkaisuihin. Vanhempien välinen kommunikointi saattaa olla vähäistä ja se tapahtuu osaksi lasten välityksellä, mutta he tottuvat ajan myötä siihen, että joutuvat toimimaan kahden eri tilanteen välillä. (Maccoby ym. 1993, 1-15.)

Arditti & Kelly (1994) totesivat tutkimuksessaan, että isät, joilla oli positiivisimmat suhteet ex-vaimojensa kanssa olivat tyytyväisiä huoltajusjärjestelyihin, syyttivät useimmin itseään avioerosta ja keskustelivat useista asioista entisten puolisoidensa kanssa. Verrattuna niihin isiin, joilla oli huonot välit entisiin puolisoihinsa näillä isillä oli myös korkeampi koulutus ja he ilmoittivat tunteneensa enemmän läheisyyttä lapsiinsa jo ennen avioeroa. (Arditti & Kelly 1994, 61.)

Kun toisaalla asuvat isät jatkavat suhdetta lastensa kanssa, ovat lapset osallisina kahdessa taloudessa, joissa voi olla eri roolit ja säännöt. Vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus, ei vanhemmuus ole kuitenkaan samalla tavalla jaettava, kun yhteisessä taloudessa. Vanhemmuus on yleensä rinnakkaista, jossa molemmat vanhemmat toteuttavat vanhemmuuttaan itsenäisesti ja erillään toisistaan. Jos vanhemmilla on keskenään erilaiset tyyli, voi lapsella olla vaikeuksia sopeutua kahden talouden välille. (Bray & Berger 1993a, 163.)

Mäkijärven (1995) mukaan toisen vanhemman muutto pois kotoa on lapselle kriisi useimmissa tapauksissa. Koti ei ole enää entisensä. Lapsi on avioeron jälkeen pitkään ymmällä. Hän pohtii rakastavatko vanhemmat häntä yhtä paljon kuin ennen, vai onko joku muu ihminen vienyt hänen paikkansa vanhempien sydämessä. Entistä turvallisuutta on vaikeampi tuntea, jos esimerkiksi se vanhempi, jonka lapsi on kokenut vahvemaksi, on muuttanut ehkä kauaskin kotoa. (Mäkijärvi 1995, 21.)

Mäkijärven (1995) mukaan parasta olisi, jos lapsi tietäisi koko ajan mitä tapahtuu. Avioerossa voi syntyä viikonloppulapsi, joka säilyttää hyvät suhteet kumpaankin vanhempaan ja jatkaa oman elämänsä kehityksen myönteistä suuntaa. (Mäkijärvi 1995, 14.) Kaikenikäiset lapset hyötyvät siitä, jos heidän vanhempansa säilyttävät yhteistyökykyiset suhteet vanhemmuuden osalta myös eron jälkeen ja jos lapsi voi säännöllisesti tavata myös sitä vanhempansa, jonka luona hän ei asu. (McGoldrick & Carter 1989, 410; Bronstein & Stoll 1994, 479-480.) Isät ovat tärkeitä lasten elämässä ja on lasten parhaaksi, että isät haluavat jatkaa velvollisuuksiaan lasta kohtaan eron jälkeen. (Pasley & Minton 1997, 131.)

Salokankaan (1990) mukaan on lapselle vahingollista, jos toinen biologinen vanhempi yritetään unohtaa ja poistaa lapsen elämästä. Omassa kriisitilanteessaan aikuinen voi kieltäytyä näkemästä lapsen ikävän tunteita toista

vanhempaa kohtaan ja luulla, että lapsi unohtaa poissaolevan vanhemman helposti. Aikuisten välien ollessa kireät lapsen onkin usein vaikea ilmaista kaipaustaan suoraan, jolloin se saattaa näkyä erilaisena oirekäyttäytymisenä. (Salokangas 1990, 213.) Avioerosta johtuva perhesuhteen muutos on yleensä aina ahdistava kokemus lapselle, mutta kuitenkin ajan kuluessa vain pienelle vähemmistölle lapsista jää siitä pidempiaikaisia traumoja. (De'Ath 1996, 81.)

Yleensä pidetään lähes itsestäänselvytenä sitä, että lapset rakastavat ja kiinnittyvät molempiin vanhempiinsa yhtä lailla ja jos heiltä kysyttäisiin, haluaisivat he tavata molempia vanhempia yhtä paljon. Niinpä myös lähes automaattisesti oletetaan, että jos lapsi ei halua tavata isäänsä, on se seurausta äidin puolelta tapahtuneesta manipulaatiosta. Yleensä ottaen on kuitenkin erittäin vaikea tulkita tällaisia tilanteita. (Smart & Neale 1999, 95.)

Lapset voivat nuoruusiässä ruveta myös toivomaan lisääntyntä kontaktia sen vanhemman kanssa, jonka luona he eivät asu. Ne nuoret, jotka asuvat uusperheessä voivat haluta asua biologisen isänsä kanssa, jotta he voivat välttää konflikteja tai kontrollia uusperheen isän taholta. Jos uusperheessä esiintyy ongelmia, voi lapsi ilmaista halunsa muuttaa kokonaan takaisin biologisen isänsä luo. (Bray & Berger 1993a, 167.)

Useat tutkimukset osoittavat, että lapset selviävät avioeron jälkeen parhaiten, jos he voivat säilyttää tyydyttävän kontaktin kumpaankin vanhempansa. (Maccoby ym. 1993, 1-15; Robinson 1993, 160.) Kliinisillä kokeilla on osoitettu, että lapset, joiden suhde toiseen vanhempaan on katkennut, sopeutuvat kaikin puolin huonommin, ja heillä on myös enemmän vaikeutta muodostaa suhdetta isä- tai äitipuoleen. (Robinson 1993, 158-159.)

Sinkkonen (1998) toteaa, että lapselle tai nuorelle on vahingollista, jos vanhemmat jatkavat riitelyään eron jälkeen. Tästä tutkijat ovat harvinaisen yksimielisiä. Pahimmassa tapauksessa vanhemmat painostavat lasta valitsemaan puolueen ja yrittävät myrkyttää hänen mieltään toista vanhempaa vastaan. (Sinkkonen 1998, 207-208.)

3.2.2 Kun lapsi kieltäytyy tapaamisesta

Joissain tapauksissa käy niin, että lapsi kieltäytyy tapaamasta pois muuttanutta vanhempaansa. Tapaukset voivat vaihdella väliaikaisesta haluttomuudesta täydelliseen kieltäytymiseen. Lievempi versio on esimerkiksi sellainen, jossa lapsi ilmaisee haluttomuutensa silloin, kun hänen pitäisi liikkua fyysisesti äidin luota isän luo. Lapsi ei haluaisi vaihtaa paikkaa, mutta kun lapsi lopulta pääsee isän luo ei hän enää valita. Pahimmassa tapauksessa lapsi ei halua olla missään tekemisessä isänsä kanssa. (Johnston 1993, 111.)

Toisaalta lapsi saattaa liittoutua äidin kanssa ja mustamaalata ja hyljeksiä pois muuttanutta isää. Joissain tapauksissa äidit osallistuvat itse aktiivisesti pois muuttaneen isän ja äidin luokse jääneen lapsen suhteen sabotoimiseen. Tällainen toiminta voi johtua kostonhalusta ex-puolisoa kohtaan. (Johnston 1993, 111.) Wallersteinin ja Blakersleen (1991) mukaan tyypillinen liittoutuma syntyy eroa vastustaneen vanhemman ja alle murrosikäisen lapsen välille. Liitto antaa lapselle turvallisuuden tunteen ja auttaa häntä lokeroimaan hyvät ja pahat asiat eri paikkoihin. Siksi se on psyykkisesti niin palkitsevaa. (Wallerstein & Blakerslee 1991, 89.)

Monet vanhemmat eivät ymmärrä, että kun he puhuvat negatiivisesti entisestä puolisoista lapselleen, he tavallaan kritisoivat myös lastaan biologisen siteen kautta. Tämä asettaa lapselle lojaliteettiriitoja, eikä missään nimessä ole hyväksi lapsen itsetunnolle. (Bray & Berger 1993a, 176.)

Lasten haluttomuus ja kieltäytyminen tavata pois muuttanutta isää on oirekäyttäytymistä, jolla saattaa olla juurensa monimuotoisessa toisiinsa liittyvissä psykologisissa, kehityksellisissä ja perhesysteemisissä prosesseissa. Johnston (1993) on eritellyt joitain teemoja, jonka vuoksi lapsi kieltäytyy tapaamasta toista vanhempaansa. 1) lapsen perushuoli siitä, että hän joutuu eroon ensisijaisesta hoitajahahmosta, varsinkin silloin, kun vanhemmat ovat riitaisia keskenään; 2) lapsen rajoittunut ymmärrys vanhempien eriävistä näkökulmista ja tunteista, jolloin liittoutuminen on seurausta lojaalisuusongelmista 3) vanhempien välisten kiistojen voimakkuus ja jatkuvuus, joka johtaa helposti liittoutumiseen toisen vanhemman kanssa; 4) lapsen kyvyttömyys irrottaa omat tunteensa ja näkökantansa siitä vanhemmasta, jonka luona hän pääasiassa asuu; 5) lapsen altistuminen vanhempien

väliseen kiistelyyn. (Johnston 1993, 116.)

Johnstonin (1993) tutkimusten mukaan kodeissa, joissa avioeron jälkeinen riitely vanhempien välillä jatkuu voimakkaana, myös lapset ovat herkempiä kieltäytymään pois muuttaneen vanhemman tapaamisesta. Lapsi ei välttämättä halua mennä "toiselle puolelle" sitä vanhempaa vastaan, jonka kanssa hän pääsääntöisesti asuu. Pahimmillaan lapsesta tulee avioeropuolison omien negatiivisten tunteiden välidikappale ja lapsi ei pysty irtautumaan tästä pääasiallisesta hoitajastaan hänen tunteidensa tasolla. (Johnston 1993, 127-128.)

Yleensä nuoremmat lapset ovat haluttomampia tapaamaan toisaalla asuvaa isäänsä, kuin vähän vanhemmat lapset. Nuorempien haluttomuus tavata muualla asuvaa vanhempaansa voi seurata osittain nuoresta iästä johtuvasta eroahdistuksesta, joka nousee esiin kun lapsi erotetaan pääasiallisesta hoitajastaan. Nuoret lapset eivät ole saavuttaneet yksilöllisyyttään ilman toista vanhempaa ja he kiinnittyvät tähän aivan eri tavalla kuin vähän vanhemmat lapset. (Piaget 1988, 87; Johnston 1993, 117.)

Kuitenkin kun iän myötä oma ymmärrys kasvaa, voi haluttomuus tapaamiseen muuttua toisenlaiseksi. Tällöin voidaan puhua liittoutumisesta. On todennäköistä, että nuoruusiässä lapset liittoutuvat toisen vanhemman kanssa, jos vanhempien välit ovat jatkuvasti riitaisat avioeron jälkeen. 9-13 vuotiaat myöhäisessä latenssi-ikässä olevat lapset ovat tyypillisimpiä luomaan tällaisia liittoutumia. Liittoutumalla lapsi jakaa asenteensa ja mielipiteensä sen vanhemman kanssa, jonka luona asuu, ja aktiivisesti välttää ja torjuu toista vanhempaansa. Hän kieltäytyy tapaamisesta ja kommunikaatiosta poissa asuvan vanhemman kanssa, eikä halua olla tähän minkäänlaisessa kontaktissa. Liittoutuminen voi kuitenkin tapahtua ilman, että eronneiden vanhempien välillä olisi kovin suurta erimielisyyttä. Lisäksi liittoutuminen voi vaihdella voimakkuudeltaan. (Johnston 1993, 123.)

Pohjimmiltaan tilanne saattaa olla sellainen, että kaiken julkisen negatiivisuuden ja torjumisen alla lapsi on usein sekaisin, ahdistunut ja tuntee syyllisyyttä. Lapsi kaipaa torjumaansa vanhempaa ja toivoo, että hänet pelastettaisiin tästä ongelmasta. Lapsi testaa jatkuvasti yhä rajummalla negatiivisella käytöksellä sitä, kuinka paljon hylätty vanhempi hänestä välittää. (Johnston 1993, 130.)

Aikuiset luulevat helposti, ettei pieni lapsi kaipaa poissaolevaa

vanhempaansa ja unohtaa hänet helposti. Jos pieni lapsi ei tapaa vanhempaansa, hän kehittää fantasioita vanhemmastaan ja luo ehkä liian ihannoidun kuvan tästä. Hyvä ja paha saattavat jakaantua täysin. Lapselle voi tulla myös mielikuva, että poissaoleva vanhempi on täydellisen paha, koska on hylännyt hänet. Tätä mielikuvaa voivat myös tukea toisen puolison ja sukulaisten asenteet ja puheet. (Salokangas 1990, 46.)

Pasleyn ja Mintonin (1997) mukaan erimielisyydet siitä, mikä on lapsen parhaaksi aiheuttavat usein vierailujen vähentymisen pois muuttaneen vanhemman osalta. Miehet yrittävät pitää kontrollia entiseen perheeseen tapaamisten ja elatusmaksun kautta ja näistä asioista riitely onkin tavallista. Elatusmaksun pois jättäminen tai vähentäminen onkin miehen tapa vaikuttaa lapsen tapaamiseen. (Pasley & Minton 1997, 125.)

Vanhemmat, joiden nuoret lapset kieltäytyvät tapaamasta toista vanhempaa eron jälkeen tarvitsevat apua, jotta lapset voisivat paremmin liikkua kotien välillä. Johnstonin (1993) mukaan lapsille tulisi selvittää, mitä avioerossa on tapahtunut ja siitä miten se vaikuttaa asumisjärjestelyihin. Lasten tulisi voida puhua puhelimesta sen vanhemman kanssa, jonka luona hän ei ole ja vanhempien tulisi pitää lapsille mielikuvaa toisistaan yllä. Erityisesti alle kolmevuotiaisiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota tällaisessa tilanteessa. (Johnston 1993, 131.)

3.3 Isyyden jatkuminen avioeron jälkeen

3.3.1 Vanhemmuuden malleja

Avioero ja uudelleen avioituminen ovat tapahtumia, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti kaikkien perhesysteemiin kuuluvien ihmisten elämään. Puoliso voi esimerkiksi ajatella avioeroa suunnitellessaan, että eroamalla toisesta osapuolesta hän eliminoi tämän elämästään. Totuus on kuitenkin usein aivan toisenlainen.

Vanhemmuus on jatkuva muutoksen tila ja varsinkin avioeron jälkeen tämä asia saa suuren merkityksen. Suhteen tekee vaikeaksi se kahtiajako, jossa yhtäältä eronneet vanhemmat haluavat olla erossa toisistaan, mutta toisaalta heidän pitää olla yhteydessä. Eron jälkeen vanhemmuus tulee eri tavalla tarkkailun kohteeksi, eikä sitä voi enää pitää itsestäänselvyytenä. Vanhemmuus ja siihen liittyvät käytännöt,

identiteetti ja ihmisten väliset suhteet nousevat uudella tavalla jatkuvan arvioinnin kohteeksi. (Smart & Neale 1999, 85.)

Smart & Neale (1999) ovat haastattelututkimuksensa pohjalta luoneet typologian avioeron jälkeiselle vanhemmuudelle. Typologia jakautuu kahteen pääelementtiin eli auktoriteettiin ja huolenpitoon. Huolenpito viittaa suoraan fyysiseen ja henkiseen kasvatukseen ja pitää sisällään esimerkiksi kylvetystä, pukemista, ruuanlaittoa, leikkimistä, käyttäytymisen ohjausta, kotitehtävissä avustusta ja avustusta harrastusten ja kavereiden kanssa. Auktoriteetti taas viittaa siihen, kuinka vanhemmat jakavat tai monopolisoivat vastuuta lasta koskevista päätöksistä. Tämä voi pitää sisällään lasten koulunkäyntiä koskevia asioita, miten lapset viettävät vapaa-aikansa, mitä ruokaa he syövät, mitä vaatteita he käyttävät ja kuinka heidän tulisi käyttäytyä. Auktoriteetti- elementtiin kuuluvat myös päätökset siitä, kuinka vanhemmuus organisoidaan ja kuka huolehtii kasvatukseen liittyvistä materiaalisista ja taloudellisista kysymyksistä. (Smart & Neale 1999, 56-57.)

Edellisistä elementeistä voidaan suorittaa seuraava tyypittely siitä, kuinka vanhemmuuteen avioeron jälkeen jaetaan.

Jaettu auktoriteetti	>	Yhteisvanhemmuus
Jaettu huolenpito		
Jakamaton auktoriteetti	>	Huoltajuusvanhemmuus
Jaettu huolenpito		
Jakamaton auktoriteetti	>	Sooloilijat
Jakamaton huolenpito		

Toisin sanoen yhteisvanhemmuus tarkoittaa, että molemmat vanhemmat ovat sitoutuneet lapsen kasvatukseen eron jälkeen. Huoltajuusvanhemmuudessa huolenpito jaetaan, mutta lapsi asuu pääasiassa toisen vanhemman luona ja toisella on tapaamisoikeus lapseen. Sooloilu tarkoittaa sitä mallia, jossa lapsi asuu toisen vanhemman luona ja tämä ottaa kaiken vastuun kasvatuksesta. (Smart & Neale 1999, 57-58.)

Jostain syystä käy niin, että ei-huoltajavanhemman - tai yhteishuoltajuustapauksissa sen huoltajan, jonka luona lapsi ei ole kirjoilla - arvoa ja merkitystä aliarvioidaan ympäristön taholta. Osa-aikainen vanhempi voi olla hyvä vanhempi, joka myönteisesti vaikuttaa lapsen kehitykseen. Toisaalla asuminen ei tarkoita isyyden hylkäämistä. Vanhemmilla on eri ominaisuuksia, taitoja ja arvomaailma. Lapsi voi seurata, oppia ja tehdä sitten näkemänsä ja arviointinsa perusteella omia valintoja. Kun lapsilla on hyvä suhde molempiin vanhempiin, sekä tyttö että poika oppivat hyväksymään biologiset eroavuudet ja oppivat arvostamaan niitä. (Salokangas 1990, 50.) Poissa asuvan vanhemman tulee kuitenkin tiedostaa se, että lapsilla on sosiaaliset leikkinsä muualla ja nämä ovat tärkeitä lasten kehitykselle. Uusperheet kohtaavat vaikeita valintoja punnitessaan ratkaisuja, jotka ovat hyväksi kaikille osapuolille. (Bray & Berger 1993a, 176.)

Salokangas (1990) toteaa, että lapsista huolehtiminen on tunnepitoisesti hyvin raskas ja vaativa tehtävä ja useimmat vanhemmat ovat onnellisia päästessään tehtävästä joksikin aikaa. Osa-aika-vanhempi voi vapauttaa toisen vanhemman jatkuvasta vastuusta toimimalla välillä hoitajana, ottamalla lasta viikonlopuiksi ja loma-aikoina. Avioero lopettaa avioliiton, mutta ei vanhemmuutta. (Salokangas 1990, 51.)

Isät, jotka tapaavat lapsiaan useammin ottavat osaa myös enemmän kasvatuksellisiin kysymyksiin verrattuna isiin, jotka eivät juuri tapaa lapsiaan. Isät voivat tietysti osallistua lasten kasvatukseen muilla tavoilla kuin päättämällä äidin kanssa suurista linjoista. Isät, jotka viettävät aikaa lastensa kanssa opettavat heille omia arvojaan ja epäviralliset keskustelut voivat vaikuttaa lasten elämään paljon enemmän kuin viralliset vanhempien taholta tehdyt päätökset. (Seltzer 1991, 87-89.) Vanhemmat, jotka arvostavat isän osallistumista lastenkasvatukseen avioeron jälkeen yrittävät järjestää asumisensa lähelle toisiaan, jotta isä ja lapset voisivat tavata toisiaan mahdollisimman vaivatta. (Seltzer 1991, 96.)

Bray & Berger (1993a) ovat oman tutkimuksensa perusteella luoneet toisenlaisen mallin isyydestä. Tässä tarkastellaan erilaisia tyyppisiä biologisen lapsen ja poissa asuvan isän välillä.

Yhdessä suoritettava vanhemmuus. Tällaiset vanhemmat ovat pitäneet kohtuulliset

välit toisiinsa, jolloin he mahdollistavat joustavuuden lain määrittämistä tapaamiskerroista. Isät voivat aktiivisesti osallistua lapsen kouluun ja muihin tärkeisiin päätöksiin liittyviin asioihin. Vierailut eivät aiheuttaneet häiriötä lasten sosiaaliselle aktiviteetille. Aikataulut olivat joustavia ja niistä pystyttiin neuvottelemaan.

Tapaaminen perinteisen käytännön mukaan. Lapset tapaavat toisaalla asuvaa vanhempansa joka toinen viikonloppu ja loma-aikana. Tämä on edelleen Suomessakin yleisin tyyppi avioeron jälkeiselle vanhemmuudelle ja pitää sisällään paljon variaatiota siinä, kuinka tyytyväisiä kaikki osapuolet ovat tähän järjestelyyn.

Entisten puolisojen välinen jatkuva konflikti. Vaikka avioerosta olisi kulunut montakin vuotta, voivat entiset kumppanit jatkaa vihanpitoa ja kaunaisuutta toisiaan kohtaan. Lapsi toimii tässä välissä kiistakapulana eikä kyseinen malli edesauta hänen sopeutumistaan tilanteeseen.

Yhtäkkiä ilmestynyt isä. Joissain tapauksissa, kun entinen vaimo menee uudelleen naimisiin, saattaa tämä johtaa siihen, että poissa asunut isä ottaa kontaktia voimakkaammin biologisiin lapsiinsa ehkä pitkänkin tauon jälkeen. Tämä voi johtua siitä, että isä kokee uuden miehen kilpailijakseen tai siitä, että isä haluaa selvittää uuden tilanteen itselleen.

Yhtäkkiä katoava isä. Tämä malli on vastakohta edelliselle ja tarkoittaa sitä, että isä on pitänyt säännöllisesti kontaktia biologiseen lapseensa, mutta sitten yhtäkkiä vähentää kontaktia huomattavasti tai katkaisee sen kokonaan. Tämä voi johtua esimerkiksi isän uudelleen avioitumisesta tai paikkakunnan vaihdoksesta. Toinen versio mallista on se, että isä peruu tapaamisia viime hetkellä tai ei ilmesty tapaamisiin.

Muutokset tapaamisessa ja huoltajuudessa. Lasten ja heidän biologisten vanhempiensa välisissä tapaamisissa ja asumisjärjestelyissä tapahtuu ajan myötä paljon muutoksia. Yleensä nuoruusikä tuo muutoksia ja näitä täytyy käsitellä nuorten kehitykselliseltä näkökannalta. Kun lapset kasvavat ja heidän sosiaalinen kanssakäymisensä kodin

ulkopuolella kasvaa, he eivät välttämättä halua enää pitäytyä jäykissä tapaamisjärjestelyissä. Tapauksesta riippuen tapaamiset voivat joko vähentyä, lisääntyä tai pysyä kutakuinkin samanlaisina. Pääasia on, että osapuolet, lähinnä vanhemmat, ovat joustavia toisiinsa nähden.

Isät, jotka eivät ole kontaktissa lapsiinsa. Monet isät eivät ole ollenkaan kontaktissa biologisiin lapsiinsa avioeron jälkeen. Syyt voivat riippua esimerkiksi ex-puolisoiden välisistä konflikteista, miesten henkilökohtaisista ongelmista tai asumisesta kaukana lapsista. Isällä voi kuitenkin olla perhesysteemiin vaikutus poissaolevanakin. Lapsi voi pitää tästä yllä mielikuvaa ja äiti voi joko vahvistaa tai heikentää tätä. (Bray & Berger 1993a, 172-175.)

3.3.2 Tapaamiseen vaikuttavia asioita

Monet tutkijat, esimerkiksi Furstenberg ja Spanier (1984) ovat sitä mieltä, että miehet kiinnittyvät lapsiinsa vaimojensa kautta. (Furstenberg & Spanier 1984, 121.) Tämän mukaan vaimot ohjaavat miesten suhdetta lapseen valvonnan ja tarkkailun kautta, sekä delegoivat miehille tiettyjä tehtäviä. Jos asia on näin, tulisi isän ja lapsen tapaamisten vähentyä avioeron myötä. Näin tietysti onkin, mutta edellä mainittu oletus on liian yksinkertainen ja eron jälkeiset suhteet ovat paljon monimutkaisempia. (Pasley & Minton 1997, 122.)

Seltzer ja Brandreth (1995) ovat tutkimuksessaan todenneet, että isien ja biologisten lasten väliset tapaamiset ja yhteyden pitäminen vähenevät ajan myötä. Kun isät avioituvat uudelleen, heidän kanssakäymisensä biologisten lasten kanssa yleensä vähenee, koska uusi ihmissuhde kilpailee isän ajankäytön kanssa. (Seltzer & Brandreth 1995, 170.) Pasleyn ja Mintonin (1997) mukaan uudelleen avioituminen luo stressiä entisten aviopuolisoiden välillä ja isyys saattaa hankaloitua tämän johdosta. Uudelleen avioituneet entiset puoliset osoittavat enemmän vihamielisyyttä toisiaan kohtaan kuin ne, jotka eivät ole vielä ennättäneet avioitua uudelleen. Tämä johtaa myös siihen, että lapsista keskustellaan vähemmän ja tapaamiset isän ja biologisten lasten välillä voivat vähentyä. (Pasley & Minton 1997, 130.)

Myös isän rooli voi muuttua riippuen siitä, kuinka pitkä aika erosta on.

Se tahti, millä isän vaikutus ja auktoriteetti lapseen vähenee voi riippua määrästä, jonka isät viettävät lastensa kanssa. (Seltzer 1991, 82.) Mitä pidempään lapset ja vanhemmat ovat asuneet erossa, sitä harvemmin he tapaavat. Kuitenkin täytyy ottaa huomioon, että vanhempien vaikutus helposti vähenee lapsiin ajan myötä. Tämä ei välttämättä riipu siitä, asuvatko lapset yhdessä isänsä kanssa vai tästä erillään. (Seltzer 1991, 92.)

Useat tutkijat (Smart & Neale 1999, Bray 1994b, Seltzer 1991) ovat havainneet, että monesti kun tapaamiskertojen väli pitenee, niin vastaavasti yhdessä vietetty aika tapaamiskerroilla pitenee ja suhteen laatu paranee. Ajan myötä lasten ja isien välimatkat saattavat pidentyä. On jo käytännön kannalta epämielikästä matkustaa pitkää matkaa vain lyhyen tapaamisen takia. Yhdessä vietetyn ajan lisääntyminen ajan myötä voi johtua myös siitä, että isät tuntevat olonsa tyytyväisemmäksi vanhempien lasten kanssa, koska he eivät vaadi samanlaista fyysistä huolenpitoa kuin pienemmät lapset. Vanhemmat lapset ovat myös itsenäisempiä ja saattavat itse haluta viettää enemmän aikaa isiensä kanssa. (Smart & Neale 1999, 53; Bray 1994b, 267; Seltzer 1991, 90-92.)

Yleisesti ottaen on vaikea sanoa mitkä asiat vaikuttavat miehen kontaktin määrään biologisen lapsen kanssa avioeron jälkeen. Tutkimustulokset aiheesta ovat hyvin ristiriitaisia. Erään tutkimuksen mukaan isät, jotka olivat läheisiä lastensa kanssa ennen avioeroa ovat tätä myös avioeron jälkeen. (Lowery 1986, 304.) Kuitenkin toisissa tutkimuksissa tällaista yhteyttä ei ole voitu osoittaa. (Wallerstein & Huntington 1983, 141.)

Poismuuttaneen isän asenteet isyyttä kohtaan riippuvat hänen nykyisestä perhetilanteestaan, suhteesta entiseen puolisoon ja lapsiin, isän sosiaalisesta taustasta ja kanssakäymisestä biologisten lasten kanssa. (Seltzer & Brandreth 1995, 170; Marsiglio 1995, 216.) Vanhempien koulutus voi lisätä heidän valmiuksiaan neuvotella ja onnistua vanhemmuudessa avioeron jälkeen. Isien taloudellinen tilanne ennustaa lasten ja pois muuttaneen isän tulevaa kanssakäymisen määrää. (Furstenberg 1988, 299.) Jotkut miehet eivät välttämättä omaa vahvoja tunnesiteitä lapsiin, joita he näkevät harvoin tai tuskin ollenkaan. (Seltzer & Brandreth 1995, 169.)

Jotkut isät saattavat ajatella, että jotta isä ja lapsi voisivat täysin hyötyä isyydestä täytyy isien sitoutua rooliinsa täydellisesti. Toiset isät saattavat nähdä osa-

aika-isän kustannukset liian korkeina ja vetäytyä täysin lastensa elämästä. (Seltzer 1991, 82.) Eräissä tutkimuksissa lapsistaan erilleen muuttaneet isät kokivat eron niin tuskaisena, että ristiriitaisesti rajoittivat tapaamistaan lapsiin. Koska tapaamiset lasten kanssa muistuttivat "menetetystä" lapsesta, isät vähensivät tapaamisia heidän kanssaan. (Lund 1987, 213.)

Amerikkalaisessa Smartin ja Nealen (1999) tutkimuksessa eräs kaikkein vaikeimmista asioista isille oli sopeutuminen siihen, että uusi mies tulee heidän biologisten lastensa elämään. Se, että lapsi uskottaisiin vieraan miehen käsiin, koettiin lasta uhkaavaksi. Useat miehet kammosivat ajatusta siitä, että toinen mies kurittaa heidän lapsiaan tai että lapset kutsuvat toista miestä isäksi. Äidit eivät niinkään pelänneet, että toinen nainen anastaa heidän lapsensa, vaan huolehtivat siitä, että saavatko he oikean laista huolenpitoa ja ymmärretäänkö lasten tarpeita oikein. (Smart & Neale 1999, 74-75.)

Pasley ja Minton (1997) ovat tutkimuksessaan todenneet, että sosiaalisella tuella on myös merkitystä sille, kuinka paljon eronneet miehet tapaavat biologisia lapsiaan. Kavereiden, vanhempien ja entisten sukulaisten suhtautuminen vaikuttaa isyyteen sitoutumiseen eron jälkeen. Sosiaalisen verkon kannustus vaikuttaa tapaamisten määrään positiivisesti, vaikka entisillä puolisoilla olisi konfliktejakin. (Pasley & Minton 1997, 127.)

Pois muuttanen isän ja biologisen lapsen tapaamisen määrään vaikuttaa isän luonne, kuten hänen arvonsa ja asenne lapsiin. Myös se kuinka hyvin vanhemmat pystyvät neuvottelemaan ajan jakamisesta lapsen suhteen vaikuttaa tapaamisiin. Lisääntynyt kontakti vanhempien välillä voi johtaa myös lisääntyneeseen konfliktiherkkyteen heidän välillään. Tilanne voi olla vaikea, missä kaksi ihmistä jotka eivät halua tavata toisiaan yrittävät neuvotella heitä molempia koskevasta asiasta. (Seltzer 1991, 97.) Myös elatusmaksun maksaminen voi riippua isien kontaktin määrästä lapseen. Entiset puoliset voivat olla vähemmän halukkaita antaa isien osallistua kasvatuksellisiin kysymyksiin jos isät eivät hoida elatusmaksujaan. (Seltzer 1991, 82.)

Braverin ym. (1993) mukaan vanhemmat tarkastelevat isyyteen sitoutumista avioeron jälkeen sen positiivisten ja negatiivisten puolien valossa. Mitä enemmän miehet kokevat positiivisiksi näkemäänsä asioita ja mitä vähemmän erilaisia

“menoja”, sitä suurempi isän osallistuminen lapsen elämään on. Tämä toiminta ei välttämättä aina ole edes kovin tietoista. (Braver ym. 1993, 90.)

Tutkijat ovat eritelleet asioita, jotka isän puolelta koetaan negatiivisina tai positiivisina. Positiivisia puolia ovat yksinäisyyden väheneminen, tunne siitä, että kanssakäyminen on lapsen hyväksi, sosiaalisen hyväksynnän saaminen, symbolinen omistautuminen vanhempana oloon niin, että vastuu isyydestä koetaan moraalisena kunnia-asiana ja tunne siitä että avioero ei lopeta vanhemmuutta. (Braver ym. 1993, 92-103.)

Negatiivisiksi koettiin lyhyiden tapaamisten aiheuttama tunne viikonloppuisuudesta, selkeiden roolien puuttuminen, negatiiviset tunteet ex-kumppania kohtaan, toinen vanhempi vaikeuttaa tapaamista, muihin ihmissuhteisiin kiinnittyminen, elatusmaksuvaikkeudet, tapaamisiin vaadittu raha, vaikeudet saada aika sopimaan toisten suunnitelmiin, tunne siitä, ettei ole enää kontrollia lapseen, tunne siitä, että elatusmaksua maksetaan turhaan ja tunne siitä, että isää on kohdeltu väärin avioeroon liittyvissä sopimuksissa. (Braver ym. 1993, 92-103.)

3.3.3 Muuttuuko isyys avioeron jälkeen?

Isyys avioeron jälkeen vaatii aivan toisenlaista joustavuutta vanhemmuudessa, kun mitä vanhemmat avioliitossa vielä ollessaan ovat tarvinneet. (Smart & Neale 1999, 68.) Isyyttä avioeron jälkeen tulisi tietysti tarkastella siitä näkökulmasta, minkälaista isyys on ollut vielä avioliiton aikana. Voi olla niin, että hyvä isyys ydinperheessä poikkeaa täysin siitä, mitä hyvällä isyydellä tarkoitetaan avioeron jälkeen. (Smart & Neale 1999, 46.)

Isän suhde lapseen saattaa avioeron jälkeen olla aivan erilainen verrattuna siihen, mitä se oli vielä avioliiton aikana. Eräässä tutkimuksessa ei löydetty minkäänlaista yhteyttä isän ja lapsen väliselle suhteelle avioeron jälkeen verrattuna siihen mitä se oli ennen avioeroa. Miehet, jotka olivat hyvissä väleissä ja paljon tekemisissä lastensa kanssa lopettivat yhteyden avioeron jälkeen. Toisaalta taas jotkut isät, jotka eivät avioliiton aikana kiinnittäneet paljon huomiota isyyteen kehittivät läheiset välit lapsiinsa eron myötä. (Hetherington ym. 1978, 150.)

Isät näkevät monesti itsensä lasten huoltajansa ja kasvattajana

selvemmin vasta avioeron jälkeen. Smartin & Nealen (1999) tutkimuksessa noin yksi kolmasosa miehistä oli valmis luopumaan identiteetistään toimeentulon tuojana tai vähentämään työmääräänsä, jotta he voisivat olla parempia vanhempia avioeron jälkeen. Samassa tutkimuksessa joka viides isä myös konkreettisesti vaihtoi identiteettiä isyyden suhteen luopumalla työstään tai jäämällä varhaiseläkkeelle. Kaikissa näissä tapauksissa vaimot olivat olleet kotiäitejä ennen avioeroa, eikä miehistä kukaan ollut juurikaan sitoutunut isyyteen ennen avioeroa. (Smart & Neale 1999, 53.)

Miehen, jonka identiteetti perheen elättäjänä muodostuu hänen työlleen sitoutumisen määränä on melko mahdotonta osallistua samalla tavalla lasten elämään kuin kotiäidin. Kuitenkin uuden isyyskeskustelun myötä yhä useampi isä on ruvennut ajattelemaan, että myös heillä on mahdollisuus valita perinteisen isä-roolin tilalle myös rooli "uutena isänä". (Smart & Neale 1999, 55.)

Usein muutos ei tapahdu kuitenkaan yhdessä yössä vaan muutos tapahtuu vähitellen seurauksena siitä, että lapsen kanssa ollaan enemmän. Miehet saattavat tulla avioeron jälkeen vastuullisemmiksi lapsistaan ja muuttavat käsitystään vanhempana olosta. Joillekin isille avioero on mahdollisuus ottaa uusi identiteetti isyyden suhteen. Tämä muutos ei kuitenkaan tapahdu vain yksinkertaisesti valitsemalla uusi vanhemmuus vaan se on neuvottelun tulos. Vanhemmat neuvottelivat aiheesta siinä valossa, miten ennen avioeroa vastuu ja rooli-identiteetti oli jaettu ja miten avioero tilanteeseen vaikuttaa. (Smart & Neale 1999, 55-56.)

Smartin ja Nealen (1999) mukaan avioero saattaa olla muutoksen paikka miehen käytökselle. Jos parisuhteen vuoksi avioliitossa on käyttäytytty toisin kuin oma luonto ehkä sanoisi, voi mies eron arvioida käytöstään ilman entisen kumppanin mielipidettä. Mies ei ehkä enää pysykään samana ihmisenä, joka hän oli edellisessä parisuhteessa. Parit eivät siis välttämättä jatka samanlaista käytöstä uudessa suhteessa uuden ihmisen kanssa. Tämä voi olla isyyden kannalta hyväkin asia. (Smart & Neale 1999, 70.)

Joissain tapauksissa isyys voi saada suuremman merkityksen eron jälkeen, jolloin isät tavallaan herätetään isyyteen johtuen esimerkiksi tapaamisjärjestelyistä. Isyys ei ole enää itsestäänselvyys, jota ei huomioida, vaan muuttuneiden olosuhteiden johdosta isyys pakotetaan näkemään eri tavalla. (Pasley &

Minton 1997, 133.)

Lapsistaan erossa asuvat miehet voivat yrittää ylläpitää samankaltaista suhdetta lapsiinsa, kuin mitä se oli ennen eroa. Vaihtoehtoisesti isät voivat kehittää uudenlaisen suhteen lapsiinsa ja ottaa käyttöön uusia vapaa-ajan harrasteita. (Seltzer 1991, 81.) Miehet eivät yleensä ennakoisi sitä, millaista on elää erossa lapsistaan. Äskettäin eronneet isät yrittävät vakiinnuttaa tapoja olla yhteydessä lapsiinsa, mutta ovat epävarmoja siitä, miten lapset ja entinen puoliso näihin yrityksiin suhtautuvat. (Lund 1987, 221.)

Ayalon ja Flasher (1997) ovat todenneet, että lastaan tapaamassa käyvä vanhempi voi mennä myös liiallisuuteen yrittäessään pitää yllä suhdettaan lapseen. Hän saattaa kiinnittää ylenpalttisesti huomiota lapseen, käydä epätavallisissa paikoissa sekä antaa lahjoja ja lupauksia. Tästä on seurauksena, että suhde kehittyy epärealistiseksi: vieraileva vanhempi näyttäytyy "enkelin" roolissa ja varsinaisesta huoltajasta tulee "pirullinen" hahmo. Joissakin tapauksissa lapsensa jättänyt vanhempi kärsii syyllisyydentunnoista ja hän saattaa välillä hemmotella lasta ja välillä jättää huomiotta. Lapsi hämmentyy ja turhautuu tällaisesta kohtelusta, koska hän ei millään voi tietää tai ymmärtää tällaisen vanhemman oikeita tunteita. (Ayalon & Flasher 1997, 28-29.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tarkoitus on ollut tutkia suomalaisia miehiä, jotka elävät kahta isyyttä: toista muualla asuvien biologisten lastensa kanssa ja toista uusperheessä uuden partnerin lasten kanssa. Tutkimuksen ydin oli selvittää, eroaako isyyden kokeminen näiden kahden tapauksen välillä ja jos, niin miten.

Tutkimusaineisto on saatu haastattelemalla viittä miestä teemahaastattelun keinoin ja tutkimuksen luonne on tapaustutkimuksellinen. Haastatteluissa on lähdetty siitä, että tietyt teemat tulevat käsitellyiksi, mutta miehet ovat ennen kaikkea saaneet vapaasti kertoa ”oman tarinansa”. Tämän avulla miehistä on tehty tapauksia, joissa jokaisessa kuuluu heidän yksilöllinen ja henkilökohtainen äänensä.

Aikaisempaan tutkimustietoon pohjautuen haastatteluissa on teemoittain haluttu kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Ikä- ja aikatekijät - miten aika vaikuttaa isyyteen uusperheessä ja muuttuuko isyys biologisiin lapsiin ajan kuluessa. Vaikuttaako lasten ikä siihen, miten suhteet toimivat. (esim. Clingempeel 1984; McGoldrick & Carter 1989; Hetherington 1993; Robinson 1993; Marsiglio 1995.)

Tunnesiteet - millaisia tunteita isillä on kahtaalla oleviin lapsiin ja millaisen aseman he saavat tunnehierarkiassa. (esim. Seltzer 1991; Braver ym. 1993; Visher 1994; Seltzer & Brandreth 1995; Pasley & Minton 1997.)

Auktoriteetti - onko miehellä samanlainen auktoriteetti uusperheessä kuin biologisten

lasten kanssa. Eroaako biologisten lasten kanssa sovellettu kurinpito uusperheessä sovellettuun kurinpitoon. Millainen rooli isällä on rajojen luojana sekä biologisiin, että uuden partnerin lapsiin. (esim. Robinson & Barret 1986; Visher & Visher 1994; Marsiglio 1995.)

Yhdessäolo - miten lasten kanssa vietetään aikaa ja poikkeavatko esim. biologisten lasten kanssa vietetyt tapaamiset uusperheen lasten kanssa vietetystä ajasta. Millaista isyyttä kahtalla oleviin lapsiin toteutetaan. (esim. Bray & Berger 1993a.)

4.2 Haastateltavien hankinta ja aineiston keruu

Yhden haastatellun isän sain hankittua tuttavien kautta. Seuraava yritys muiden haastateltavien hankkimiseen tapahtui Turun uusperheelliset- yhdistyksen jäsenlehden kautta. Lähetin pienilevikkiseen lehteen ilmoituksen, jossa ilmoitin olevani halukas haastattelemaan miehiä tietyillä reunaehdoilla tutkimustani varten. Miehillä tuli olla edellisestä avioliitosta alaikäisiä lapsia, jotka avioeron jälkeen olivat jääneet pääsääntöisesti äidin hoiviin. Nykyään miehet toimivat isäpuolena uusperheessä uuden kumppanin alaikäisille lapsille.

Ilmoituksen perusteella sain vain yhden potentiaalisen tutkittavan, joka lopulta toimikin esihaastatteluna. Vasta kun pistin ilmoituksen suureen päivälehteen alkoi yhteydenottoja tulla enemmän. Tämän ilmoituksen perusteella minuun otti yhteyttä seitsemän miestä, joista lopulta valitsin parhaiten tutkimukseeni soveltuvat henkilöt haastatteluun. Haastatteluja on yhteensä tehty viisi, joista ensimmäinen on toiminut esihaastatteluna.

Haastattelut tehtiin Turussa, Ulvilassa ja Jyväskylässä maaliskuussa 1999. Selvitin jo aikoinaan puhelimessa kaikille haastatelluille miehille tutkimukseni tarkoituksen ja tietyt teemat, joita haastattelussa tulnaisiin käymään. Jokaisen miehen kanssa noita teemoja kerrattiin vielä ennen virallista haastattelua. Joillekin miehille annoin kopion omasta tukilapustani, johon olin varmuuden vuoksi kirjoittanut teemat ja joitain tukikysymyksiä. Kysytyäni miehiltä ensin joitain perustietoja, saivat he tämän jälkeen alkaa vapaasti kertoa tilanteestaan. Haastattelut tallennettiin nauhurilla.

Ensimmäisessä haastattelussa olin vielä melkoisesti kiinni papereissa ja tukikysymyksissä. Haastattelutilanne oli minulle ensimmäinen ja koko tilanne tuntui

hieman vieraalta. Kiirehdin haastattelussa ehkä liikaa siinä pelossa, etteivät kaikki teemat tule käytyä. Kun haastateltava oli saanut sanottavansa loppuun hyppäsin jo seuraavaan teemaan. Sen sijaan olisin voinut pysyä teemoissa kauemmin erilaisten jatkokysymysten muodossa.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen tuntui, etten osannut johdatella keskustelua oikein ja haastattelu jäikin lyhyimmäksi kestäen noin neljäkymmentä minuuttia. Jälkikäteen ajatellen kuitenkin itse haastateltava mieskään ei ollut puheliaimmasta päästä ja litterointivaiheessa huomasin, että kaikista haastateltavista olin ollut juuri ensimmäisen isän kanssa eniten äänessä. Neljännessä ja pisimmässä puoleltoista tunnin haastattelussa en ollut itse äänessä juuri ollenkaan, vaan tutkittava isä osasi itse kertoa varsin onnistuneesti asioista, joista olin kiinnostunut.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen osasin parantaa otettani ja tiesin, ettei minulla ole kiire minnekään. Tiesin paremmin odottaa tilannetta, missä käydä tiettyä teemaa tarkemmin ja niin, etten ainakaan keskeyttänyt miesten kertomusta. Kerta kerralta myös itse haastattelutilanne tuntui tutummalta ja pystyin toimimaan siinä rennommin ensimmäiseen kertaan verrattuna. Rutinoituminen teki haastattelun miellyttävämmäksi, kun ei tarvinnut hätäillä perusasioiden kanssa.

Kuitenkin ymmärsin kaikki haastattelut tehtyäni, että haastattelujen laatu ei voi riippua täysin haastattelijasta, koska miehet olivat tarinankertojina erilaisia. Toiset onnistuivat kertomaan asioista loogisesti liittäen toisiinsa kaikki teema-alueet ja toiset kertoivat asioita lyhyissä pätkissä, jolloin jouduin esittämään paljon täydennyskysymyksiä. Kaiken kaikkiaan saamani aineisto oli mielestäni hyvä. Haastattelut kestivät neljästäkymmenestä minuutista puoleltoista tuntiin ja lisäksi nauhan ulkopuolelle jäi jotain mielenkiintoista keskustelua, jota yritin painaa muistiini. Teemoittain sain hyvin vastaukset haluamiini kysymyksiin, jonka lisäksi jokainen haastateltava isä piirtyi omaksi erityiseksi tapaukseksi.

ollaan 1) kiinnostuneita pikemminkin tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista kuin niiden yleisluonteesta ja jakautumisesta, 2) kun tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteet kiinnostavat, 3) haluttaessa tutkia luonnollisia tilanteita, joissa ei voida kontrolloida niihin vaikuttavia tekijöitä tai joita ei voida järjestää keinotekoisesti kokeelliseksi asetelmaksi. (Yin 1994, 10.)

Tapaustutkimuksen lähtökohtana on yksilöiden kyky tulkita inhimillisen elämän tapahtumia ja muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa he toimivat. Tapaustutkijaa kiinnostavat ne merkitykset, joita tutkittava antaa toiminnoilleen omassa ympäristössään. Tapaustutkimus on kokonaisvaltaista ja systemaattista kuvausta ilmiön laadusta. Se on konkreettista, elävää ja yksityiskohtaista todellisuuden lähikuvausta ja tulkintaa, jossa todellisuutta tarkastellaan kokonaisuutena eri näkökulmista. Aineiston hankinta on avointa ja strukturoimatonta, koska tutkija on kiinnostunut siitä, miten tutkittavat itse jäsentävät omaa maailmaansa ja kokemuksiaan siitä. (Hammersley 1990, 2; Strauss & Corbin 1990, 17-21.)

Kvalitatiivisessa tapaustutkimuksessa ei pyritä tarkkojen, ennalta asetettujen hypoteesien todentamiseen. Pikemminkin prosessi voi muodostua jännittäväksi seikkailuksi, joka voi merkitä ilmiötä kuvaavien tuntemattomien yhteyksien löytämistä, uusien käsitteiden keksimistä ja entistä syvällisempää todellisuuden ymmärtämistä tutkimusaineistosta käsin. (Strauss & Corbin 1990, 17-21; Syrjälä ym. 1994, 14.)

Haastateltujen määrällä etnografisessa tutkimuksessa ei ole oikeastaan muuta kriteeriä kuin se, että tutkijan tulee tavoittaa riittävän syvä tuntemus tutkimuskohteestaan. Tietoa on hankittava juuri sen verran, että tutkija pystyy suorittamaan tutkimustehtävänsä siten, että se tekee oikeutta tutkittaville ja tutkimuskohteelleen. (Syrjälä ym. 1994, 84.) Juuri tiettyyn kohteeseen rajoittuminen tekee tapaustutkimuksesta erittäin hyvän keinon vastausten löytämiseen arkielämän moninaisiin kysymyksiin. Tapaustutkimus keskittyy kuvaamaan tietyn ihmisryhmän yksittäisiä ongelmia luoden tilanteesta tai ilmiöstä mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan. (Syrjälä ym. 1994, 16.)

Tapaustutkimuksessa yleistettävyyden käsite ymmärretään eri tavalla kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskohde on yksittäinen ja ainutkertainen tai tällaisten joukko. Tämän vuoksi yksittäisen ja

ainutkertaisen huomioon ottaminen juuri sellaisena, kokemusmaailman aitona osana, on laadullisen tutkimuksen piirre. Elämismaailman ilmiöiden yleistäminen ja niistä yleisellä tasolla puhuminen voi helposti johtaa harhaan, sillä yleinen ymmärretään helposti ohjeeksi tai peräti normiksi. (Varto 1992, 79.)

Tutkimuskohde voidaan valita erilaisin perustein. Tutkimus voi joskus pyrkiä olemaan mahdollisimman tyypillinen, jotta tulokset olisivat siirrettävissä toisiin samanlaisiin tilanteisiin. Tutkimus voi olla ainutkertainen, poikkeuksellinen tai opettava, jotta sen avulla voitaisiin oppia tuntemaan ilmiön yleisiä piirteitä. Tutkimus voi olla myös paljastava, jos tutkijalla on mahdollisuus päästä kuvaamaan ilmiötä, jota ei ole aikaisemmin ollut mahdollista lähestyä tieteellisen tutkimuksen avulla. (Yin 1994, 18.)

Tutkimukseni kohteena olevasta isyydestä uusperheessä ja ns. kaksois-isyydestä ei omiin silmiini ole osunut vastaavanlaista tutkimusta. Tavoitteena onkin oppia jotain uutta ehkä aikaisemmin tutkimattomasta aiheesta.

4.3.2 Haastattelu

Tutkimus on viety läpi teemahaastatteluna. Teemaluettelon avulla varmistetaan, että kaikilta tutkittavilta saadaan kootuksi periaatteessa samat tiedot. Tutkijan etukäteen laatima teema-aiheluettelo toimii eräänlaisena tuki- tai muistilistana haastattelussa. Teemojen puitteissa haastattelijalla on vapaus keksiä ja koitella kysymyksiä, jotka kuvaavat yksittäistä kohdetta. (Eskola & Suoranta 1998, 87.)

Haastattelutilanteen ilmapiiri samoin kuin haastattelupaikka ja ajankohta ovat merkittäviä tekijöitä haastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelutilanteeseen ei saisi liittyä minkäänlaisia häiriötekijöitä, ei myöskään haastateltavan pelkoja tai epäilyjä tai epäselvyyttä siitä, mihin tutkija haastateltavan sanomisia tulee käyttämään. Haastattelua voidaan pitää onnistuneena silloin, kun haastatteli innostaa haastateltavansa puhumaan luottamuksellisesti ja varsinaisesta asiasta. (Syrjälä ym. 1994, 84.)

Ihanteena on pidetty sitä, että tutkimuksen tulee perustua tasavertaiselle subjekti-subjekti-suhteelle, ei kohteensa objektivoivalle valtasuhteelle. Haastattelussa on ihmissuhteena kuitenkin aina valta-aspektinsa. Kuitenkaan ei ole syytä olettaa, että

esimerkiksi hyvin luottamuksellinen tutkimussuhde tuottaisi välttämättä parempaa aineistoa kuin muodollinen suhde. Aineiston arvo riippuu kysymyksenasettelusta. Eräässä tutkimuksessa miesten haastattelut olivat olleet muodollisempia ja epämiellyttävämpiä kuin naisten haastattelut, mutta analyysin kannalta ne olivat olleet jopa parempia. Tämä johtui siitä, että naistutkija oli ymmärtänyt naisia niin hyvin, että tarkennuksiin pyrkivät jatkokysymykset olivat jääneet usein "itsestäänselvyyksinä" tekemättä. (Alasuutari 1993, 127.)

Tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään, mikä on olennainen tekijä tutkimusaineistoa koottaessa. Tutkijalla on oma tapansa ymmärtää tutkimuskohdetta ja hänellä on siihen liittyviä oletuksia. Haastattelija toimii sen käyttäytymismallin mukaan, jota hän on sukupuolensa ja kulttuurisen ryhmänsä edustajana oppinut vaistonvaraisesti noudattamaan. Silta kannalta haastattelijan reaktiot ovat osa tutkimusaineistoa jo pitkälle ennalta määräämättömien jatkokysymysten muodossa tai niiden poisjättämisellä. (Varto 1992, 26.)

Tutkijan on pyrittävä tiedostamaan kaikki lähtökohtaolettamuksensa ja tuomaan ne julki tutkimusta raportoitaessa. Vuorovaikutuksessa voi syntyä myös eettisiä ongelmia siitä, mitä voi kysyä ja mitä voi raportoida. Lähtökohta on kuitenkin demokratia siinä mielessä, että jokainen ihminen omistaa itseään koskevat tiedot ja että hänellä on oikeus antaa tai olla antamatta niitä toisille ihmisille. (Syrjälä & Numminen 1988, 9.)

Haastattelun ja kysymysten tekoon tulee valmistautua huolella. Kuinka- ja miksi-kysymyksiä ei tarvitse säästellä, jotta haastattelutilanteesta saataisiin kaikki mahdollinen irti. (Yin 1994, 20-21.) Omassa tutkimuksessani, jossa haastateltavia on vain viisi, onkin tietoa parempi ottaa liikaa, kuin liian vähän. Koska kyseessä kohdallani on muutenkin hieman etnografiseen tapaan viety tutkimus, kaikki mikä näyttää hiemankin liittyvän haastateltujen isyyden kokemiseensa on arvokasta tietoa.

4.4 Aineiston analyysi ja luotettavuus

Haastattelut tallennettiin nauhalle, jonka jälkeen ne on litteroitu. Tämän jälkeen kustakin haastattelusta on etsitty kohdat, jotka liittyvät tutkittaviin teemoihin. Näitä kohtia yhdistelemällä jokaisesta isästä on voitu tehdä tiivistelmä, jossa käsitellään vain

teema-alueita. Tuloksissa näitä miesten henkilökohtaisia teemoja on vertailtu keskenään ja selvitetty mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä niiden välillä. Teema-alueita on käsitelty käyttäen autenttisia lainauksia miesten puheesta. Miehistä on myös muodostettu eräänlainen henkilögalleria, jossa kolme isää käsitellään omina tapauksinaan. Nämä tapaukset on voitu tyypitellä Smartin & Nealen (1999) ja Brayn & Bergerin (1993a) typologioiden mukaan. Henkilöiden ja paikkakuntien nimet on muunnettu.

Koska tutkimukseni on viety läpi haastatteluna, on siis syytä pohtia muutamia sitä koskevia kysymyksiä. Tapana on esittää jonkinlainen arvio siitä, miten tilanne ja haastattelijä on vaikuttanut haastateltavaan ja siten saadun tiedon luonteeseen ja luotettavuuteen. Esimerkiksi arkaluontoisista asioista tai hävettävistä asioista kyseltäessä ihmiset pyrkivät kaunistelemaan vastauksiaan. On olemassa tietyt normit ja julkinen diskurssi, jonka mukaan ihmisten oletetaan toimivan. Omia ajatuksia ja toimintaa, jotka rikkovat julkista perinnettä voi olla vaikea kertoa toiselle osapuolelle. (Strauss & Corbin 1990, 37-40.)

Vaikka haastateltavat saataisiinkin puhumaan luottamuksellisesti täytyy tutkimuksessa ottaa kuitenkin huomioon myös ns. faktanäkökulma, eli pohtia siinä annettun informaation totuudenmukaisuutta ja tiedon antajan rehellisyyttä. Faktanäkökulma kohtaa haasteita silloin, kun aineistoa, esimerkiksi haastatteluja tarkastellaan siltä kannalta, mitä tosiasiatietoja ne kertovat ihmisen subjektiivisesta kokemusmaailmasta ja toiminnan motiiveista. On lähes mahdotonta arvioida, onko haastateltavan persoonastaan ja ajatusmaailmastaan antama kuva täysin luotettava. Vaikeutta lisää myös se, että loppujen lopuksi emme itsekään tiedä, mitkä ovat monien tekojemme "todelliset" motiivit. (Alasuutari 1993, 84-85.)

Faktanäkökulmaa ihmisten kokemuksiin ja motiiveihin soveltava ei voi muuta kuin yrittää arvioida, miten rehellisesti ihmiset elämästään ja itsestään kertovat. (Alasuutari 1993, 87.) Parhaiten tämä onnistuisi syvähaastattelussa, jossa haastatteluja tehtäisiin useita ja pitkällä aikajaksolla. Omassa tutkimuksessani tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Tutkimus oli luonteeltaan tapaustutkimus, jossa tutkittavana oli viisi miestä. Tapaustutkimusta perusteltiin sillä, että tutkittavista miehistä saadaan näin enemmän irti, kuin pelkän teemahaastattelun keinoin. Ainakin tutkijan kannalta olikin

mielekkäämpää tarkastella tutkittuja teemoja, kun tunsii miesten perhehistoriaa syvemmin. Pelkässä teemahaastattelussa syy-seuraus-suhteet olisivat jääneet tutkijalle arvoitukseksi.

Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluisi ottaa tutkittavasta asiasta selville kaikki mahdollinen ja mieluummin pitkän ajan kuluessa. Tähän tutkimukseen miehiä haastateltiin vain kerran, joten varmasti paljon on jäänyt sanomatta. Lisäksi täytyy aina suhtautua pienellä varauksella siihen, että tutkittavat saattavat kaunistella asioita. Kuitenkin kuten tutkimusmenetelmä-osuudessa on todettu, tätä on mahdoton todistaa. Näin ollen tutkimustulokset on otettava “parhaana mahdollisena totuutena”.

Myös haastattelupaikan valitseminen on ollut tärkeää. Varsinkin jos haastateltavalla on ollut jotain arkaluontoista kerrottavaa, olisi sen kertominen voinut muuttua entistä vaikeammaksi, jos asiaan liittyviä henkilöitä olisi ollut lähettyvillä. Ainakin tässä tutkimuksessa haastattelut on saatu vietyä läpi rauhallisessa paikassa kahden kesken.

kumppanin ja tämän vuonna 1984 syntyneen tyttären kanssa. Suhde tytärpuoleen on alkuvaiheen tutustumisen jälkeen muodostunut hyväksi ja varsin läheiseksi. Mitään suurempia ongelmia ei ole ollut ja Tapio tuntee, että hän on saanut jo kolmen vuoden uusperhe-elämän jälkeen puolet kasvatusvastuusta tytärpuoleensa. Uusi kumppani on ollut tyytyväinen, että hän on voinut jakaa tätä vastuuta toiselle aikuiselle.

Tapio tuntee olonsa hyväksi uusperheessä ja tunteiden tasolla suhde tytärpuoleen lähestyy Tapion mukaan suhdetta biologiseen tyttäreeseen. Erikoiseksi tilanteen tekee kuitenkin se, että kontakti omaan biologiseen tyttäreeseen on täysin olematon. Tapio haluaisi tavata tytärtään, mutta entinen vaimo ja tytär itse ovat tähän haluttomia. Tapio itse uskoo, että äiti on liittoutunut tyttärensä kanssa ja mustamaalannut isää tyttärelleen. Tämän takia Tapio on ollut usein masentunut, ja oikeastaan vasta viime aikoina hän on päässyt eroon avioerosta johtuvasta syyllisyydentunteesta. Vielä hän kuitenkin haaveilee kontaktista tyttärensä ja siitä, että ainakin biologinen tytär ja uusperheen jäsenet voisivat tulla toimeen ja viettää jopa joskus aikaa keskenään.

Smartin & Nealen (1999) typologian mukaan Tapion tapauksessa kyseessä on vanhemmuus, joka luokitellaan *sooloiluksi*. Tässä tapauksessa sooloilu tapahtuu kuitenkin äidin toimesta. Koska Tapio ei juuri tapaa lastaan, voidaan helposti todeta, että sekä auktoriteetti että huolenpito ovat jakamattomia ja äiti on ottanut tyttärestä täyden kasvatusvastuun. Brayn & Bergerin (1993a) tyypittelyn mukaan Tapion tapaus kuuluu luokkaan *isät, jotka eivät ole kontaktissa lapsiinsa*. Tähän on vaikuttanut juuri entisten puolisoitten välinen jatkuva konflikti.

Risto

Risto on neljäkymmentä vuotias autoilija. Ensimmäisen vaimonsa hän tapasi vuonna 1993 ja naimisiin on menty vuonna 1996. Avioero on haettu vuonna 1998. Suhteesta on neljä- ja kaksivuotiaat lapset. Nykyiseen suhteeseen Risto on mennyt avioeron jälkeen ja tämän uusperheen kaksi lasta ovat kaksi- ja viisivuotiaita.

Avioerossa on päätetty yhteishuoltajuudesta ja tapaamisoikeus on järjestetty niin, että Riston biologiset lapset ovat vuoroviikoin viikon verran kerrallaan molemmilla vanhemmillaan. Risto teki aikoinaan selväksi, että hän ei halua ryhtyä

perinteiseksi viikonloppuisäksi ja on joutunut puolustamaan rajustikin oikeuksiaan isänä. Entisen vaimon kanssa on käyty kiistoja tapaamisesta. Joskus äiti on halunnut lapset kokonaan itselleen kun taas eräässä vaiheessa hän oli jopa valmis antamaan Ristolle yksinhuoltajuuden. Kuitenkin vaikka mielialat ovat muuttuneet välillä paljonkin, on tilanne toistaiseksi stabiloitunut.

Riston mukaan suhde lapsiin on ollut jo avioliiton aikana läheinen ja Ristosta oli helposti aistittavissa, että hän ottaa isyyden varsin tosissaan. Ristolle oli selvä ratkaisu, että lapset viettävät aikaa puoliksi molempien biologisten vanhempiansa kanssa, eikä niin, että tapaaminen järjestetään esimerkiksi joka toinen viikonloppu. Risto itse arveli, että koska hän tuli isäksi vasta vähän myöhemmällä iällä, osaa hän suhtautua isyyteen tarpeeksi vakavasti. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsille annetaan niin paljon aikaa kuin vain mahdollista.

Uusperheeseen Risto muutti hieman avioeron hakemisen jälkeen loppuvuodesta 1998. Uusperheen lapset ovat suurinpiirtein samanikäisiä kuin Riston biologiset lapset, joten kokemusta juuri sen ikäisistä lapsista hänellä oli jo ennestään. Lisäksi lapset ovat joka toinen viikko viikon kerrallaan toistensa seurassa Riston tapaamisvuorolla. Lapset viihtyvät keskenään hyvin ja se on helpottanut omalta osaltaan tilannetta. Johtuen lasten nuoresta iästä täytyy heitä myös komentaa ja heistä huolehtia intensiivisesti. Ristolla ei ole ollut suurta ongelmaa asettua auktoriteetiksi lapsipuolilleen ja lasten nuori ikäkin saattaa helpottaa tilannetta. Vaikka uusperhe Riston kohdalla on vielä melko uusi, ei suurempia ongelmia ole ollut ja suunta näyttää hyvältä.

Lasten nuori ikä on johtanut miettimään sitä, haluaako Risto olla enemmän kaverin kuin isän roolissa uusperheen lapsille. Risto ei halua korvata uusperheen lapsien omaa biologista isää, mutta lapset eivät toisaalta tätä paljon tapaa ja Risto viettää luonnollisesti heidän kanssaan paljon enemmän aikaa. Koska uusperheen toinen lapsista on vasta kaksivuotias, ei hän osaa edes tehdä eroa biologisen ja ei-biologisen isän välillä ja kutsuu Ristoa isäksi.

Kyseinen tapaus Smartin & Nealen typologian mukaan luokitellaan *yhteisvanhemmuudeksi*. Lapset ovat vuoroviikoin äidin ja isän luona, jolloin on selvää, että myös auktoriteetti ja huolenpito on tässä tapauksessa jaettu. Brayn & Bergerin mukaan tapaus kuuluu luokkaan *yhdessä suoritettava vanhemmuus*.

Veikko

Veikko on kolmekymmentäkahdeksanvuotias myyjä. Hän on ollut aikaisemmin kaksi kertaa naimisissa. Lapsia edellisistä avioliitoista on neljä, ja lapset ovat kolmetoista-, kymmenen-, kuusi- ja neljävuotiaita. Avioero ensimmäisestä vaimosta astui voimaan 1990 ja toisesta vuonna 1996. Molemmissa tapauksissa on sovittu yhteishuoltajuudesta. Ensimmäinen ero sujui varsin sopuisasti, eikä käytännön ongelmia ole tullut tapaamisjärjestelyistä. Toisen vaimon kanssa tilanne on ollut hieman hankalampi ja lapsista on tapeltu jonkin verran.

Suhteet biologisiin lapsiin ovat Veikon mukaan olleet läheiset jo edellisten avioliittojen aikana. Veikko kokee, että hän on tullut aina lasten kanssa toimeen ja suurimmat esteet, joihin tapaamisissa lasten kanssa avioeron myötä on törmätty, ovat olleet vanhempien aiheuttamia. Erilaiset riitatilanteet tapaamisjärjestelyissä ovat Veikolle tuttuja edellisen vaimon kanssa. Varsinkin Veikon muutto etelästä Keski-Suomeen on aiheuttanut kädenvääntöä edellisen vaimon kanssa tapaamisjärjestelyistä. Kuitenkin tapaamiset biologisten lasten kanssa on saatu useimmiten järjestettyä.

Nykyisen kumppanin kanssa on muutettu yhteen vuonna 1998. Tässä uusperheessä vaimolla on entisestä suhteestaan kaksi alaikäistä lasta, jotka ovat kaksitoista- ja yhdeksänvuotiaita. Veikolla on ollut hiukan ongelmia uusperheen nuorimman pojan Rikun kanssa ja tällä on todettu oireyhtymä, joka on tyypillinen poikkeuksellisia elämäntilanteita kokeneille lapsille. Riku saa joskus raivokohtauksia, eikä häntä aina ole saanut pidettyä kurissa. Toisaalta Riku on kaikille samanlainen, eikä tilapäinen auktoriteetin puute riipu varsinaisesti Veikon roolista isäpuolena.

Kuitenkin Veikon mukaan tilanne on rauhoittunut viime aikoina ja hän kertoo olevansa tyytyväinen uusperheeseen. Suhde uuteen vaimoon on erittäin hyvä ja se luo hyvän perustan uusperheelle. Uusperheen tyttäreen välit ovat aina olleet hyvät ja uusperheen poikakin on viimeaikoina rauhoittunut niin, ettei yleisesti ottaen lasten kanssa enää erityisiä ongelmia ole.

Veikon tapaus edustaa Smartin & Nealen typologian mukaan selvimmin *huoltajuusvanhemmuutta*. Tapaus ei ole kuitenkaan aivan selvä, koska Veikolla on lapsia kahdesta aikaisemmasta avioliitosta ja suhteet näihin puolisoihin eroavat

hieman. Molemmista avioliitoista lapset tapaavat isäänsä määrättyinä viikonloppuina, jolloin huolenpito selkeästi jaetaan vanhempien kesken. Kuitenkin toisen vaimon kanssa auktoriteetti on selkeämmin jakamatonta kuin ensimmäisen. Brayn & Bergerin tyypittelyn mukaan tapaus edustaa *tapaamista perinteisen käytännön mukaan*, mutta edellisen vaimon kanssa tapaus lähenee myös Veikon paikkakunnan vaihdon vuoksi *muutokset tapaamisessa ja huoltajuudessa*- typologiaa.

Lasse

Lasse on neljäkymmentäkolmevuotias ja työskentelee suuressa yrityksessä toimihenkilönä. Lasse on solminut ensimmäisen avioliiton vuonna 1978 ja tuosta avioliitosta on kaksi alaikäistä lasta, joiden iät ovat kolmetoista ja neljätoista. Lassen ensimmäinen avioliitto kesti melkein kaksikymmentä vuotta ja avioero on astunut voimaan vuonna 1997.

Lasse muisteli, että suhde ensimmäiseen vaimoon oli ollut melko etäinen ja puhuminen oli jäänyt vähälle. Niinpä myös tunteiden osoittaminen oli jäänyt vähemmälle, vaikka Lasse ilmeisesti olisi tällaisesta pitänytkin. Suhde lapsiin oli kuitenkin ollut Lassen mukaan hyvä koko avioliiton ajan, vaikkakin äiti oli enemmän hoitanut kotiasioita. Lasse oli kuitenkin vapaa-aikanaan iltaisin ja viikonloppuisin viettänyt aikaa lasten kanssa ja ollut mukana heidän harrastuksissaan.

Avioeron hakemisessa Lasse toimi aktiivisena osapuolena. Vaakakupissa painoi ilmeisen paljon puhumattomuus ja Lasse toivoi, että suhde olisi toiminut avoimemmin. Äidille lapset merkitsivät niin paljon, että omat toiveet jäivät toissijaisiksi, eikä parisuhteen vaalimiselle oikein jäänyt aikaa. Pari kävi vielä loppuvaiheessa avioliittoneuvojalla, mutta lopulta Lasse oli kuitenkin sitä mieltä, että jos suhdetta jatkettaisiin, olisi se hänen puoleltaan uhrautumista. Vaakakupissa painoi myös jo tässä vaiheessa tavattu uusi naisystävä.

Avioero sujui kuitenkin hyvin, eikä siitä tullut suurta draamaa, jossa lapsia olisi käytetty kiistakapulana. Lassella on lapsiin yhteishuoltajuus ja hän itse luonnehti tapaamista dynaamiseksi. Suhde entiseen vaimoon on asiallinen. Vaikka Lassella tapaamisoikeus-päätöksen mukaan on tapaamisoikeus joka toinen viikonloppu, tapaa hän lapsiaan kuitenkin useammin. Lasse kuskaa lapsia

harrastuksiin ja lapset käyvät tapaamassa Lassea hänen omistamassaan yksiössä. Entinen vaimo ei ole ruvennut vastustamaan tapaamista ja lapset ovat jo sen verran isoja, että heilläkin on mielipiteensä. Lasse tapaakin lapsiaan omasta mielestään riittävästi.

Lasse tapasi uuden kumppaninsa edellisen avioliiton loppusuoralla. Tässä uusperheessä äidillä on kaksi lasta aikaisemmasta avioliitosta ja työt ovat kuusi- ja yksitoistavuotiaat. Lasse oli tuntenut uuden kumppaninsa noin puoli vuotta, ennen kuin tapasi hänen lapsiaan. Tässä vaiheessa uuden kumppanin erosta oli aikaa noin vuosi. Lassen sisäänajo uusperheeseen on tapahtunut hänen mielestään varovaisesti. Uusi kumppani kertoi lapsille paljon Lassesta etukäteen ja lapset jo tavallaan odottivatkin tämän tapaamista.

Vaikka alussa kotiutuminen uusperheeseen olikin hieman hankalaa, on Lasse tyytyväinen uusperheen keskinäisiin suhteisiin ja siihen, miten suhde biologisiin lapsiin on sujunut. Biologiset lapset ja uusperheen lapset tapaavat myös toisiaan silloin tällöin ja heidän välillään ei ole ongelmia. Myös uusi avoimempi suhde uuteen kumppaniin tuntuu hyvälle ja on johtanut vapautuneeseen tunnelmaan uusperheessä. Lasse painotti sitä, että pohjalla täytyy olla hyvä parisuhde ja vain jos on tyytyväinen omaan elämäänsä, voi olla avuksi myös muille. Lasse oli haastattelun aikoihin suunnittelemassa häitä uuden kumppaninsa kanssa.

Smartin ja Nealen typologiassa Lassen tapaus sopii parhaiten entisten lasten tapaamisen osalta *huoltajuusvanhemmuuteen*. Brayn ja Bergerin mukaan tapaus on puhdas esimerkki *yhdessä suoritettavasta vanhemmuudesta*.

Pekka

Pekka on kolmekymmentäkahdeksanvuotias käsityön ammattilainen. Hän on ollut aikaisemmin kaksi kertaa naimisissa, ensimmäisen kerran vuosina 1980-1988 ja toisen kerran vuosina 1990-96. Ensimmäisestä avioliitosta lapset ovat seitsemäntoista- ja viisitoistavuotiaat. Toisesta avioliitosta on yksi lapsi, joka on yhdeksänvuotias.

Pekka oli itse tyytyväinen ensimmäiseen avioliittoon, mutta vaimon mielestä arki oli harmaata eikä yhteiselämä kannattanut. Avioerossa päätettiin yhteishuoltajuudesta ja Pekka on tavannut lapsiaan joka toinen viikonloppu siitä

miehestä.

Pekan tapaus Smartin ja Nealen typologian mukaan biologisiin lapsiinsa edustaa selkeästi *huoltajuusvanhemmuutta*, jossa isä tapaa lapsiaan joka toinen viikonloppu. Myös Brayn ja Bergerin tyypittelyssä Pekan tapauksessa voidaan selkeästi puhua *tapaamisesta perinteisen käytännön mukaan*.

5.2 Ajan vaikutus kaksois-isyyteen

5.2.1 Uusperheen ikä

Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Smart & Neale 1999) on todettu, että uusperheen sisäiset suhteet vaikuttavat myös isän suhteisiin esimerkiksi biologisiin lapsiinsa. Niinpä on tärkeää ymmärtää, miten aika yhtäältä vaikuttaa uusperheen muodostumiseen ja toisaalta siihen, millaiseksi isä-suhde toisaalla asuviin biologisiin lapsiin ajan mittaan muodostuu.

Tutkittavista isistä Lasse, Veikko ja Risto olivat eläneet uusperheessä vasta noin vuoden verran, joten kovin pitkällä aikavälillä ei muutoksia uusperheen sisäisissä suhteissa voida tarkastella. Pekka ja Tapio olivat muuttaneet uusperheeseen kolmisen vuotta sitten. Kaikki tutkittavat isät olivat kuitenkin kokeneet jonkinlaisia muutoksia uusperheen välisissä suhteissa. Vaikka aikaväli kolmella tutkittavalla ei kovin suuri ollutkaan, pystyivät jo vuodenkin uusperheessä asuneet miehet sanomaan, että ajalla oli ollut vaikutusta heidän suhteissaan uusperheen lapsiin ja koko uusperhesysteemiin.

“Sillonhan se oli nyt kun jälkeinpäin ajattelee sitä, niin silloin kun muutettiin ensimmäiset viikot kaikki oli niinkun kauheen varpaisillaan ja sillein niinkun haki vähän sitä omaa paikkaansa. Kyllä siinä kesti aika pitkän aikaa sit kun jokainen löys sen tai kotiutu siihen. Nyt kun jälkikäteen ajattelee, ei sitä silloin itte huomannut sitä; kaikki oli kuitenkin niin erilaista. Ittestäkin mä muistan sen, et oli kuitenkin semmonen kauheen epävarma olo oli silloin alkuun. Et mitenhän tästä selvittää ja kuin tässä pärjätään, mut hyvin on mennyt.” Pekka, 38

Sekä Pekka, Lasse, Tapio että Risto ilmaisivat varsin suorasanaisesti, että uusperheen

alkuvaiheessa monet asiat hakivat vielä paikkaansa. Kukaan haastatelluista uusperheen isistä ei ollut yrittänyt hypätä suoraan biologisen isän jättämään paikkaan siten, että olisi ottanut heti perinteisen isän roolin ja koittanut syrjäyttää lapsipuolten biologisen isän. Sen sijaan edellämainitut isät kertoivat tunteneensa itsensä jollain tapaa epävarmaksi. Veikon puheesta ei tämä asia käynyt selville. Ajan mittaan rooli uusperheen isänä on heille kaikille kuitenkin selkeytynyt ja kaikissa perheissä lapset olivat lopulta hyväksyneet isäpuolet osaksi perhesysteemiä.

“No mä en tiedä että alussa ainakin tässä uusperheessä tää isän rooli oli aika sillain heikko tietysti että kun äidillä on pääkasvatusvastuu ollu niinkun käytännössäkin, mutta se on nyt niinkun muuttunut sillain kun ollaan oltu tässä. Et alussa on niinku tietysti tämmöstä tutustumista ja semmosta hieromista ja hiomista näin et se niinkun rupee toimiin se kommunikaatio tai tää keskustelu, mut mun mielestä se niinku muuttuu siihen semmoseen et mä niinkun ittekin tunnen olevani kotona tai sellanen luonnollinen et se menee niinku siihen, et mä en nää siinä mitään.” Tapio, 44

“Aluksi oli mulla niinkun hyvinkin suuria vaikeuksia kun mä menin sinne tavallaan niinkun kotiutua siihen, että mulla ei ollu siellä oikeestaan mitään omaa. Kaikki tavarat ja huonekalut, ne on jotain henkilökohtasia tavaroita ja periaatteessa jääny sinne omakotitaloon. Niin sillä tavalla, et siinä oli kyllä aikamoisia vaikeuksia mulla niinkun itellä niinkun kotiutua ja tavallaan sitten olla kunnioittamatta sillein niinkun talon väkeä. Että jos esimerkiksi haluaa kattoo telkkarista jotain ohjelmaa, mitä mulle harvoin sattuu, mä en yleensä paljon kato, mutta jos joskus on , niin ne on taas hirveen innokkaita sitten kattoon telkkaria. Siinä on sitten joutunut joskus sitten vetäytymään, ainakin alkuaikoina.” Lasse, 43

Lasse, Pekka ja Tapio ilmaisivat varsin selkeästi, että alussa he eivät osanneet aivan luonnollisesti sopeutua tilanteeseen uusperheessä. Myös Veikon ja Riston haastatteluissa tämä asia tuli ilmi, vaikkakaan ei aivan yhtä suorasanaisesti. Vaikka uusperhettä perustettaessa tiettyä epävarmuutta itse kullakin osapuolella oli havaittavissa, olivat kuitenkin kaikki viisi haastateltavaa tyytyväisiä tilanteeseensa uusperheen isänä. Ajan mittaan roolit olivat selvinneet ja osapuolien välille oli syntynyt joko hyvä tai ainakin tyydyttävä luottamus.

“No se on käyny kyllä hyvin, et nyt meillä on oikein hyvät suhteet ja tehdään kaikkee

asioita yhdessä ja mun mielestä siin ei oo mitään ongelmia. Et alussa tietysti oli sellasta et hän (uusperheen tytär) niinku sillon tällön ain puheenvuoroissa oli sitä mieltä et olis parempi kun isä olis tässä ja näin pois päin ja mitä hänellä tällasia tuli mieleen, mut et hän ei koskaan mua sillain loukannut eikä kuitenkaan et tosi fiksusti hän on käyttäytynyt ja hyväksynyt mun mielestä mut ihan alusta alkaen kuuluvaks tähän. Et mulla on voidaan sanoa käytännöstä oikeen hyviä kokemuksia.” Tapio, 44

5.2.2 Suhde biologisiin lapsiin

Isän välimatka biologisiin lapsiin ja uuden suhteen solmiminen vaikuttavat tietysti siihen, että isä näkee harvemmin biologisia lapsiaan. Vaikka tapaamiskerrat vähenevät avioeron myötä, olivat useimmat tutkittavat kuitenkin pitäneet yhteyttä biologisiin lapsiinsa ja kaikki muut, paitsi Tapio olivat sitä mieltä, että itse isä-lapsi-suhde on pysynyt ennallaan. Selkein tulos haastateltujen miesten kohdalla oli, että uusperheen perustaminen ei ollut aiheuttanut sitä, että tutkitut isät olisivat itse vähentäneet kontaktia lapsiinsa.

Tapiolla suhde lapseen oli kuitenkin muuttunut totaalisesti eron jälkeen. Tilanne ei riippunut isästä, vaan tässä tapauksessa lapsi kieltäytyi tapaamisesta. Tapion tilanne ei ollut muuttunut neljän vuoden kuluessa miksiäkään, mutta se olikin ollut huono jo alusta asti, ja suhde biologiseen tyttäreen oli lukkiutunut. Isä itse haluaisi tavata lastaan, mutta tytär ja entinen kumppani tyrmäävät melko jyrkästi kaikki yhteydenotot. Tapio kertoi, että hänen suhteensa tyttäreen avioliiton aikana oli ollut hyvä, vaikkakin äiti oli dominoinut perhe-elämää ja kasvatuskysymyksiä melko voimakkaasti.

“Mulla on tietysti niinku tapaamisoikeus paperilla sovittu näin, mutta käytännössä se ei sit toimi, että mä käyn käytännössä sillon tällön katsomassa häntä niinku oven takana moikkaamassa, mutta he kummatkin suhtautuu hyvin negatiivisesti ja kielteisesti minuun. Et he ei niinku hyväksy mua ollenkaan ja siin mielessä meillä on aika heikko tilanne. Hän (biologinen tytär) nyt avaa mulle oven ja moikkaa ja sit se on siinä ja pistää oven kiinni ja se on nyt sit viimeiset neljä vuotta kun tästä on menny, se on ollu niinku samanlaista kyllä.” Tapio, 44

Muut haastatellut isä eivät olleet kokeneet tällaista haluttomuutta tapaamiseen biologisten lastensa taholta. Kuitenkin Lassea lukuun ottamatta kaikki muut tutkittavat

olivat kohdanneet entisen vaimon taholta vastustusta tapaamisessa ainakin jossain vaiheessa. Toisissa tapauksissa tilanne oli helpottunut siihen hetkeen mennessä, kun haastattelut tehtiin, mutta esimerkiksi Veikon tapauksessa hänen paikkakunnan vaihtonsa oli vaikuttanut siihen, että äiti oli hankaloittanut tapaamista biologisten lasten kanssa ja tilanne oli melko tuore.

“Joo meillä on yhteishuoltajuus siinä ja tapaamissopimukset on ja niissä on nyt tullu vähän ongelmia että ei minun puolelta, mutta äiti on nyt ruvennu jahkaan. Että hän ei niinkun estä tapaamista mutta pitäs niinkun hänen tahtonsa ja hänen menoimensa mukaan. Ja just tää että tästä ollaan puhuttu tai hänen kanssa nyt on ollu vaikee puhuukin mutta että mä pystyn tapaamaan lapsia ihan samanlailla kun ennenkin asuin mä täällä Savonlinnassa tai asuin mä siellä Tampereella tai Nokiolla.” Veikko, 38

Vaikka muiden paitsi Lassen tapauksissa vastustusta tapaamisissa entisten vaimojen taholta onkin ollut havaittavissa, oli esimerkiksi Veikon ja Pekan perheissä kuitenkin myös huomattu, että joskus äideilläkin on menoja ja tällöin lapset on mukava saada jonnekin muualle hoitoon. Tällöin äidit ymmärsivät joustaa tapaamisissa ja antoivat lapset isän hoiviin.

“Joo ei, alkuun se olikin hiukan sellasta, et kaikki piti niinkun, oli kauheen vaikeeta sopia kaikista asioista ja mut et nyt se on ollut, hän on ittekin sen huomannut että hänkin voi pitää vapaata sillonkun poika tulee mun luo. Niin hänellä on omat menot ja ei nyt ole ollut viime aikoina mitään sellasia ongelmia. Et alkuun oli kaikki, et jos hiukan tuli jotain muutoksia, et olis yks yö pitänyt olla pitempään tai jotakin, niin se oli tosi vaikeeta. Kun Virpi oli semmonen sen tyyppinen, että hän ei kannustanut lasta, et sanonut et mene siellä on kivaa, sää pääset sinne. Et ajattelis niinkun positiivisesti eikä negatiivisesti, et kyl sun on nyt mentävä sinne. Mut kyllähän Jussi nyt jo, sanoo ja pyytää aina, et jos hän vois olla niinku pitempään Et kyl nyt on ollut ihan hyvin.” Pekka, 38

Muiden kuin Tapion kertomusten perusteella heidän suhteensa biologisiin lapsiinsa ei ollut muuttunut ajan myötä. Tapion tapauksessa suhde oli ollut tapaamattomuuden takia huono koko erosta kuluneen ajan. Kuitenkin kaikki, myös Tapio mukaan lukien, tunsivat, etteivät käytännön muutokset tai ajan kuluminen ole vaikuttaneet tunteisiin omia biologisia lapsia kohtaan. Lähes kaikki haastatellut isät olisivat halunneet nähdä

enemmän lapsiaan, mutta se ei ollut käytännössä mahdollista. Vain Lassen tapauksessa lasten liikkuminen kahden kodin välillä oli aina sujunut hyvin ja isä itse kuvasi tilannetta dynaamiseksi. Hän oli myös ainoa isä, joka oli tyytyväinen tapaamisten määrään lastensa kanssa.

“Tää on yhteishuoltajuus ja mulla on sitten tämmönen niinkun tapaamisoikeus ja se on aika lailla, ne lapset on jo niin isoja, niin se on sellasta dynaamista vois melkein sanoa. Että ei ollenkaan semmosta niinkun jossakin näkee, että se on perjantai-ilta tai lauantai-aamu joka toinen viikko, että silloin pakataan tavarat ja lähetään. Lapset käy täällä ja me ollaan yksissä liikkeellä monesti. Et varsinkin tyttö on ollu mukana sitten tän mun nykyisen kaverin ja hänen lasten kanssa. Että sillä lailla ollaan ja aika paljon nään näitä omiakin lapsia.” Lasse, 43

5.3 Biologisten ja uusperheen lasten iän vaikutus isyyden kokemiseen

Tutkijoiden mukaan se, miten isäpuoli otetaan vastaan voi riippua lasten iästä. (Salokangas 1990, 48; Sinkkonen 1998, 232.) On selvää, että eri ikäiset lapset käyttäytyvät eri tavalla. Esimerkiksi murrosiässä olevat lapset ovat varmasti paljon suurempi haaste isäpuolelle verrattaessa heitä esimerkiksi muutaman vuoden ikäisiin lapsiin.

Voi olla tietysti vaikeaa eritellä lasten iästä ja luonteesta riippuvia tekijöitä; samanikäiset lapset kun eivät omaa samaa luonteenlaatua. Lassen ja Tapion tapauksissa uusperheen lasten ikäkysymyksiin liittyvä teema tulee käsitellyksi parhaiten yhdessäoloa käsittelevässä osiossa, koska nämä teemat menevät heidän haastatteluissaan hieman päällekkäin. Seuraavassa Veikko ja Risto kertovat siitä, miten he kokivat lasten iän vaikuttavan uusperheessä.

“Mun mielestä ehkä helpompi mennä sisään kun lapset on nuorempia. Että jos ne ois jo viidentoista kuudentoista ikäisiä, niin ehkä silloin on vaikeempi mennä sinne. Tai niitten on vaikeempi hyväksyä. Sekin on tietysti yksilöllistä, mut tää on ihan vaan mielipide. Että mä tunnen näin, et oli helpompi mennä esimerkiksi kun Hanna ja Riku oli nuorempia. Et puoltoista vuotta sitten näin ensimmäisen kerran heidät. Et jos he olis ollu viidentoista kuudentoista ikäsi, niin jostain on vaan saanu semmosen käsityksen, kun on seurannu jotain juttuja ja kuunnellu, että sen ikästen on vaikeempi ehkä hyväksyä. Noi nuoremmat ei hekään ehkä välttämättä hyväksy omaks isäkseen tai

äidikseen, mut seuraks, hyväks kaveriks ja muuta tämmöstä.” Veikko, 38

“Et Pinjalla ja Jonilla oli tietysti niinkun jo selvät kuviot että niinkun niillä ei oo epäselvää et kuka on niitten isä ja äiti. Että mää siellä hoidossa kerran kysyinkin siltä johtajalta että mitä mä sanon esimerkiks Annalle nyt kun se oppii puhumaan ja puhuu aika laillakin, niin se aina sanoo että iskä. Että ne on semmosia mitkä on sitten aiheuttanu aina vähän miettimistä ja fundeeraamista, että miten tommoselle parivuotiaalle yrität sitten, eihän niille oikein vielä mitään voi sillein selittää. Pinja ja Joni ymmärtää sen kyllä aika hyvin, että mikä on tilanne. Että Joni ei oo mua kyllä sanonu mun mielestä kertaakaan isäks, että kyllä se Jonilta tulee aina Risto. Ja samaten Pinja puhuu Tiinasta, että joskus tietysti ihan nyt saattaa tulla vahingossa joku äiti tai isä, mutta Alekski taas hokee kaikille naisille suurinpiirtein että äiti äiti, sama Annakin.” Risto, 40

Pekka oli mennyt mennyt uusperheeseen tyttären ollessa kolmentoista ikäinen ja alussa tilanne oli ollut melko tulehtunut. Tytärpuoli kapinoi sekä äitiään että Pekkaa vastaan ja puolusti omaa biologista isäänsä kaikissa käänteissä. Lopulta tytär muutti jopa puoleksi vuodeksi asumaan biologisen isänsä kanssa, mutta muutti sitten mielensä ja palasi takaisin. Tämän jälkeen tilanne oli rauhoittunut kovasti ja suhde isäpuoleen oli parantunut.

“Katrinn kanssa meillä mulla ja Katrilla oli alku oli semmonen niinku vähän, et kuka talossa on se kuka määrää. Vähän semmosta leikkiä oli siinä alkuun ja ja. Sit Katri halus et hän muuttaa isänsä luo ja me sanottiin et se on ihan sun valintas, et sää olet saanut tähänkin asti valita, et asutko sit isän vai äitin luona, mut ei hän sitten asunut siellä kun puoli vuotta Se oli niinkun täydellinen muutos. Ja hän oli ittekin sen huomannut, että kumminkin meillä oli paljon parempi olla kun hänen isänsä luona. No nyt Katri on ollut kauheen semmonen kotona viihtyväinen. Et yhteen aikaan hänellä oli semmonen vaihe, että ei sitä kotona nähty kun kääntymässä. Nyt hänellä on taas sellanen suvantovaihe, et vallan ollaan kotona ja kokataan ja tehdään.” Pekka, 38

Välttämättä lasten biologisuus/ei-biologisuus ei aina määrittele sitä, miten voimakkaasti isyys koetaan. Uusperhe ei sinällään eroa ydinperheestä, koska myös ydinperheessä isän ja vanhempien merkitys vaihtelee lasten iän mukaan. Siis myös ydinperheessä biologisten lasten ikä voi vaikuttaa samalla tavalla siihen, miten isyys koetaan. Jos lapset ovat aivan pieniä, täytyy heihin kiinnittää erilaista huomiota

verrattuna murrosikäisiin lapsiin, joilla on jo paljon omia menojaan. Aivan pienet lapset vaativat jatkuvaa silmälläpitoa ja tämän vuoksi isyys myös biologisten lasten kanssa täytyy nähdä eri lähtökohdista eri ikäisten lasten kanssa.

Lassen biologiset lapset olivat jo murrosiässä omine harrastuksineen, menoineen ja kavereineen. Isä koki, että hän tapaa riittävästi lapsiaan ja tarpeen tullen auttaa heitä esimerkiksi kuskaamalla autolla paikasta toiseen. Lapset eivät vaatineet tässä iässä erityistä huolenpitoa ja isä oli tyytyväinen tapaamisten määrään ja luonteeseen.

“Että samassa kaupungissa kun ollaan, niin kyllä sitä tapaaminen onnistuu. Että ei siinä oo mun mielestä mitään ongelmaa lasten kanssa. Et en tiijä, ehkä nää lapset niinkun onkin sen verran isoja, että omia kavereita on, ettei välttämättä haluisikaan enempää semmosta yhdessä olemista. Että on tärkeitä ne omat kaverit ja omat menot.” Lasse, 44

Veikko taas oli sitä mieltä, että kun lapset kasvavat, niin suhteet biologisiin vanhempiin tiivistyvät.

“Esimerkiks Tiina on nimittäin aikuistunu tässä vuoden sisällä hirveesti. Et hänellä on nyt suhteensa omaan isäänsä lähentyny ja must tuntuu et esimerkiks mun oma Kimmo ja Miikka niin heistä huomaa sitä mukaan kun ikää varttuu lisää niin se isä-poika tai lapsi-vanhempi suhde niin sillon se mun mielestä tiivistyy enempi. Et onhan tässä pientä lasta sä pidät sylissä ja se läheisyys tottakai isompaakin halataan mutta se käyttäytyminen siihen että käyttäydytään niinkun toisaalta se on niinkun lähempi.” Veikko, 38

Pekka on toivonut, että biologisten lasten iän muutos aiheuttaisi myös tapaamisten tihenemisen lasten kanssa. Tämä on ilmeisesti jo havaittavissa Pekan murrosikäisen tyttären Saaran kohdalla. Pekka itse haluaisikin tavata biologisia lapsiaan useammin.

“Ja sitä me tässä ollaan odotettukin, että sit kun Jussille tulee murrosikä, niin me ollaan sit sanottukin, et se voi ollakin että Jussi vielä muuttaa meidän luo asumaan. Me ollaan siihenkin varauduttu. Helenan kanssa oon puhunu, et mitä jos tulis sellanen tilanne, että Jussi sanos, et hän haluis muuttaa mun luo, niin Helena on sanonu et kyllä se käy päinsä. Sama kun Saarakin, et jos Saara haluis muuttaa, niin sekin me ollaan juteltu. Saaralla on ollu äitin kanssa vaikeeta, niin mä olen sanonu, että sulla on se vaihtoehto, et sä muutat tänne meidän kanssa asumaan.” Pekka, 38

Ristolla biologiset lapset olivat vielä pieniä ja hän tapasi näitä joka toinen viikko. Biologiset lapset olivat myös saman ikäisiä kuin uusperheen lapset. Näin ollen Risto ei pystynyt erittelemään biologisten ja uusperheen eri ikäisten lasten vaikutusta isyyden kokemiseen. Tapion tapauksessa suhde omaan biologiseen tyttäreeseen oli lukkiutunut, joten hänen oli mahdoton kertoa miten biologisen lapsen ikä on isyyden kokemiseen vaikuttanut.

5.4 Yhdessäolo

Se, mitä lapset ja isäpuoli tekevät yhdessä riippuu haastateltavien miesten tapauksessa lasten iästä. On luonnollista, että ydinperheessäkin yhdessä tekeminen ja puuhailu voi muuttua iän mittaan. Pienten lasten leikit ja vaatimukset poikkeavat murrosikäisten toiveista. Myös yksilötasolla on eroja niin, että toisissa perheissä puuhaillaan yhdessä enemmän ja toisissa perheissä lapset leikkivät keskenään omia leikkejään. Useimman haastatellun miesten osalta ei uusperheen ja ydinperheen välillä ollut suurta eroa lasten kanssa puuhailussa. Kuitenkin on vaikea vertailla eri ikäisiä biologisia ja uusperheen lapsia juuri sen vuoksi, että yhdessäolo muuttuu iän myötä.

“Jos puhutaan tekemisestä mitä lasten kanssa tekee niin mun mielestä siihen vaikuttaa toi ikäkin niin että mitä harrastuksia lapset rupee tekeen. Hannalla on omat menonsa, se ei oikeestaan haluukkaan sillain se on siinä murkkuiässä että tyttöystävät ja poikaystävät on niinkun tärkeitä. Että niitten kanssa pitää tuntitolkulla puhuu puhelimesta. No Rikun kanssa ollaan käyty uimassa ja kirjastossa. Et se on tommosta uimista, lenkillä käymistä, käydään kirjastossa. Tämmöstä niinkun niinsanottua normaalia jokapäivästä toimintaa. Että ei mitään varsinaisia askareita. Kaikkien lasten kanssa mä oon aina touhunnu, mitään erikoista tai ihmeellistä en oo tehny, mutta ihan näitä normaaleja mitä tehdään: viedään kuskataan mihin tarvii, autetaan asioissa mitä he pyytää. Yritetään pelailla jotain seurapelejä käydään mukana harrastuksissa jos on harrastuksia ja ja.”
Veikko, 38

“Tottakai hänellä (uusperheen lapsella) on kauheesti harrastuksia ja tämmöstä että hän menee paljon. Et eihän se sillai oo enää kun pienenä, et käytiin yhdessä hiihtämässä Jutan kanssa ja opeteltiin laskettelemaan. Minna menee nyt tietysti jo tyttökavereiden kanssa ja käy harrastuksissa, et se on niinku jotenkin erilaista jo se yhdessäolo. Et hän menee omia menojaan, mutta kuitenkin ollaan siinä arkipäivässä aika lailla mukana,

kuskailen häntä tietysti harrastuksiin ja aamulla vien joskus kun on huono keli niin kouluun ja tämmöstä. Et se menee niinkun siinä arkipäivän toiminnoissa se yhdessä olo. Sit on yritetty sillain et olis semmosii yhteisii tee-hetkiä, illalla kun juodaan teetä ennen nukkumaan menoa, niin rupertellaan vähän yhdessä päivän asioita ja tulemisia ja menemisiä ja tällasta.” Tapio, 44

Lasse oli kuitenkin sitä mieltä, ettei hän enää pysty samalla tavalla orientoitumaan lasten leikkeihin kuin aikaisemmin biologisten lastensa kanssa. Toisaalta hänen tapauksessaan aikanaan ydinperheessään äiti oli ensisijaisesti touhunnut lasten kanssa ja nykyisessä uusperheessä lapset olivat tottuneet leikkimään keskenään.

“Kyllä ne oikeestaan poikkeee, et vois melkein sanoo että mä oon niinkun laiskempi niitten (uusperheen lasten) kanssa leikkimään tämmösiä leikkejä mitä ne haluais leikkiä. Että joskus mä pelaan niitten kanssa jotain, mutta se vaan johtuu varmaan osittain siitäkin, et se ei sillein siellä talossa oo ollu tapana. Että ne enemmän touhuuaa keskenään. Että ei myöskään Sonja oo niitten kanssa jatkuvasti touhuamassa iltasella. Että joskus luetaan jotain, joskus käydään luistelemassa ja hiihtämässä. Että kyllä se ainakin minun osalta on jäänyt vähemmälle näitten Mintun ja Sadun kanssa. Jotenkin siinä varmaan on semmonenkin ajatus, että alkaa jo ikää ruveta olemaan sen verran, ettätai ei ehkä ikäkään oo se mutta jotenkin mieltää, että se aika on mennyt iteltä ohi jo koska omat lapset on isompia jo. Että siihen on enää vaikeee ruveta orientoitumaan uudestaan. Että semmonen ajatus siinä on taustalla. Et se ei oo niin intensiivistä se lasten kanssa oleminen kun silloin aikasemmin.” Lasse, 43

Niissä perheissä, joissa sekä miesten biologiset lapset että uusperheen lapset silloin tällöin viettivät aikaa yhdessä, ei lasten välillä oikeastaan ollut kitkaa ja lapset tulivat hyvin toimeen keskenään. Ainakin Riston ja Veikon haastattelussa kävi ilmi, että perheessä oli sovittu, että kaikkiin lapsiin suhtaudutaan yksilöllisesti, eikä ketään lasta suosita varsinkaan tämän biologisuuden takia. Näissä uusperheissä isät ainakin käytännössä sovelsivat samanlaista käytäntöä sekä biologisten lasten että uusperheen lasten kanssa puuhailussa.

“Lähetettiin kans ihan siitä sitten että Tiinan kanssa sitä juteltiin että silloin kun nää on nää munkin lapset siellä niin kaikki lapset on niinkun sitten tasan tarkkaan tasa-arvosia että jos meistä on jompi kumpi vaan niitten kanssa siellä että niitä komennetaan ja niille messutaan ja tavallaan niitten kanssa pelataan ihan niinkun ne kaikki olis niinkun yhtä

perhettä tai siis sillein että ne olis niinkun periaattessa jos vois sanoo että sisaruksia. Ja se homma on niinkun toiminu mun mielestä kyllä tosi hyvin.” Risto, 40

5.5 Auktoriteetti

Haastattelun valossa auktoriteetin saavuttaminen uusperheessä vaatii aikaa ja uusperheen jäsenten luottamista toisiinsa. Ajan mittaan uusperheen osapuolet tutustuvat paremmin toisiinsa ja oppivat mitä toisilta voi odottaa. Lasten luonteiden erilaisuuden takia on vaikea eritellä, ovatko uusperheen isät erilaisia auktoriteetteja lapsipuolilleen ja toteuttavatko he määräysvaltaa eri tavalla ydinperheeseen verrattuna. Kenelläkään tutkituista isistä ei ollut kuitenkaan enää haastatteluhetkellä erityistä ongelmaa auktoriteetin suhteen.

Selkeiden pelisääntöjen luominen näytti olevan tärkeää molemminpuolisen luottamuksen luomisessa. Risto ja Veikko olivat sitä mieltä, että lapset kyllä ymmärtävät iästä huolimatta, että jonkinlaisia sääntöjä tarvitaan ja että jonkun täytyy niitä valvoa. Sovituista säännöistä ja lupauksista kiinnipitäminen koituu lopulta kaikkien parhaaksi ja aiheuttaa luottamuksen lisääntymistä uusperheen jäsenten välillä.

“Että joskus me niinkun sovitaan jotain lasten kanssa että joku Playstationin pelaaminen loppuu illalla yhdeksältä tai jotain muuta niin ne kanssa sit loppuu. Pikkuhiljaa tai sitä on tullu niinkun tavallaan sitä sellasta auktoriteettia siihen ja mun mielestä se just perustuu paljon siihen, että vaikka se niinkun joskus itkun kanssakin on päättyny se joku pelin pelaaminen tai joku piiretyn kattaminen tai mikä tahansa, et on kuitenkin pidetty niistä kiinni mitä on sovittu ja sit taas että mitä on niinkun luvattu niin taas ne pidetään sitten myös. Että jos on puhuttu että mennään uimahalliin tai jotain tämmösiä niin ei sitten ruveta niinkun että no mennäänkin Teemu joskus toiste. Että sit on niinkun menty kanssa.” Risto, 40

“Että mä oon pystyny ton porukan pitää järjestyksessä. Tällä nykyisen emännän muksuilla on ollu välillä vielä vieraita samalla kun mun pojat on ollu kaikki kylässä, niin kyllä ne saa järjestykseen siihen keittiönpöydän ääreen kun ne pistää järjestykseen. Jos ei muuten niin muutaman kerran kun muovikaulimella kun pöytään lyö niinkyllä se siihen hiljenee. Ei mun oo ikinä tarvinu ruumiillisesti kurittaa ketään et kyllä se on ollu ihan puhumalla kaikki. Ja sit se tiukka raja et ei mitään niinkun ei uhkailuu vaan et

kyllä pienemmätkin pienemmät sekä isommat ymmärtää sen et että ei siitä tuu kun kaaos aikaseks jos ei oo mitään rajoja. Niinkun syömisessä ja tommosessa: Tottakai sit saa olla ja leikkiä vapaasti mutta tietyt asiat on mitkä pitää hoitaa. Ne voidaan joskus jättää jotkut asiat tekemättä ja kattoo mitä siitä seuraa. Kyllä ne on sen tajunnu.”
Veikko, 38

Aina auktoriteettia ei voi vain ottaa itselleen, vaan se täytyy ansaita. Tutkitut isät olivat kuitenkin astuneet isän rooliin melko varovaisesti, eivätkä heti ryhtyneet määräämään uusperheen lapsia. Kahdella tutkituista isistä oli kuitenkin ollut uusperheen alkuvaiheessa vaikeata saada otetta uusperheen jostain lapsesta.

“Sillon kun mä Seijan kanssa menin naimisiin, niin kaikki muuthan oli, meni kauheen hyvin, mut Katrin kanssa meillä mulla ja Katrilla oli alku oli semmonen niinku vähän , et kuka talossa on se kuka määrää.” Pekka, 38

“Kyl mä pärjään lasten kanssa, että mul on toisaalta se on periaatteessa sama kenen lapsia ne on , että välitän ja rakastan. Mutta sit pitää kumminkin rajat olla. Että se on niinkun hämmennystä herättänyt tai Hanna ymmärtää hän on vanhempi mut Rikun kanssa on tullu ristiriitoja siitä kurista ja säännöistä. On saanut niinkun siihen paikkaan, missä puseron ottaa pois niin siihen jättää ja tavarat voi jättää siihen mihin lystää. Ja voi huutaa ja kiljua vapaasti. Mutta nyt on tässä sanotaanko puolen vuoden sisään niin on rauhottunu hirveesti.” Veikko, 38

Eniten auktoriteettiin vaikuttava tekijä haastateltujen isien kertomusten mukaan on aika. Pekalla ja Veikolla oli ollut alussa selkeitä vaikeuksia auktoriteetin suhteen, mutta tilanne oli muuttunut ajan myötä heidän kohdallaan paremmaksi. Muilla isillä ei ollut ollut varsinaisia yhteenottoja uusperheen lasten kanssa, mutta silti isät vasta tietyn ajan kuluttua olivat tunteneet oman roolinsa jonkinlaisena auktoriteettina luonnollisemmaksi.

“Joo, kyl se on muuttunu, et alussa tietysti mun oli kauheen vaikee ruveta sitä kaapin paikkaa sanomaan. Mut et nyt jos meillä on tälläsiä asioita et pitää niitä rajoja näyttää ja joskus pitää sanoa miten se on se asia, niin kyllä Minna niinkun järkevää puhetta ja semmosta just uskoo hyvin tosi hyvin. Ja eihän meillä semmosta konfliktii niin ollu missään, että tottakai kaikkee tämmösii juttuja tulee elävässä elämässä, mut et mun mielestä on tosi hyvin mennyt. Että tää rupee jakautuun tää vastuu niinku enemmän

sillai fifty-fifty niinkun Ullan ja mun kanssa ja Ulla on sanonutkin että tosi hienoo nyt kun hän voi tavallaan jakaa sitä vastuuta.” Tapio, 44

Lassen uusperheessä lasten poismuuttanut biologinen isä oli pitänyt lapset kovassa nuhteessa, mutta Lasse ei ollut halunnut lähteä jatkamaan samaa linjaa. Hän oli tottunut toisenlaisiin metodeihin, eikä halunnut muuttaa tapojaan. Vaikka lapset kokeilivatkin joskus rajoja, kurinpidosta ei ollut kuitenkaan muodostunut erityistä ongelmaa ja suhdetta leimasi tietynlainen kaverillisuus.

“Jotenkin on semmonen mielikuva, että ne on ollu vähän kovemmassa kurissa. Että äänenkäytöllä on pidetty ne, kun ne on aika vilkkaita vielä, niin kurissa ja nuhteessa. Nyt sitten tän Sonjan kanssa me ei olla lähetty semmoseen ollenkaan ja eikä se mun luonteelle sovikkaan. Että tietysti ne silloin aina kokeilee vähän rajoja kun ei oonkukaan kauheesti toppuuttamassa sillä tavalla. Kyllä mä siitä oon selvinny, että kyllä se auktoriteetti-asia on ihan kunnossa. No ehkä ne pitää mua just jollain tavalla just kaverina nää tytöt että ei pelkästään isä jolla ei oo mitään sukupuolta eikä se oo mitään muuta kun isä. Siinä mielessä ne suhtautuu varmasti eri tavalla.” Lasse, 43

5.6 Tunnesiteet lapsiin

Haastatelluista isistä kaikki tulivat toimeen ei-biologisten lastensa kanssa. Tapio kertoi melko suoraan, että hän pitää biologista lastaan ja uusperheen ei-biologista lasta samassa asemassa.

“Et nyt kun vertaa niinkun tähän, niin mä niinkun tykkään Jutasta ja Minnasta samalla tavalla. Et se on niinkun saman tyyppinen suhde, mutta toimii niinkun eri tavalla. Et tää perhe, mikä meillä tässä nyt on, niin se toimii niin eri tavalla, sillain vapautuneemmin ja vapaemmin.” Tapio, 43

Muutkin tutkitut isät olivat sitä mieltä, että tunnesiteet lapsipuoliin lähentyvät jokapäiväisen kanssakäymisen myötä. Risto, Veikko ja Pekka toivat haastattelussa julki sen, että käytännön tasolla he eivät tee eroa lasten välillä ja jokaisen lapsen tarpeet otetaan huomioon tilanteen mukaan.

“No sillensä se on, että mä olen ittekin jutellu siitä monta kertaa, että samanlaisia

koltiaisia ne kaikki on, et ei siinä, yhtä paljon tykätään kaikista. Mut et jotenkin sitä niinkun hänen lapsilleen myöntyy sil taval paljon paremmin ja on niinkun pehmeempi. Et omilta vaatii kumminkin aina enemmän.” Pekka, 38

Risto ja Veikko kertoivat, että kun heidän perheissään sekä biologiset että uusperheen lapset ovat yhdessä, lasten toimia ohjataan samalla tavalla, eikä biologisia lapsia erityisesti suosita.

“Mut en mä oon niinkun sillä lailla ainakaan pistäny mitenkään hirveen jaotellu että joku olis erityisesti ykkönen ja joku kakkonen että joku olis niinkun erityinen silmäterä. Et se on vähän tilanteen mukaan et mitä kukin tarvii. Ja mä oon pyrkiny ottaan aina kaikki huomioon. et en mä oon mitään rajaa vetäny että toi on niinkun tärkeä ja toi on niinkun huono tuolla häntäpäässä. Että kaikkiin oon suhtautunu ihan tilanteen mukaan. Kyllä mä oon kaikkia rakastanu, välttäny. Tietysti omia biologisia lapsia niin toisen lailla jotenkin niinkun syvemmin.” Veikko, 38

Arjen toiminnoissa eroja suhtautumisessa lapsiin ja lapsipuoliin ei juuri miesten kertomusten perusteella voitu erottaa. Veikon, Riston, Pekan ja Lassen kertomuksissa syvällä tunteiden tasolla isien erilainen side biologisten ja uusperheen lasten välillä oli kuitenkin havaittavissa. Koska miesten tarinoissa toistui, että jotkut haastatellut pitävät suhdettaan ei-biologisiin lapsiin jonkinlaisena kaverisuhteena, on heidän siteensä biologisiin lapsiin syvemmällä. Jokainen haastateltu isä on myös elänyt omien biologisten lastensa kanssa kauemmin, kuin uusperheen lasten kanssa. Veriside yhdistettynä aikaan aiheuttaa helposti sen, että omia biologisia lapsia kohtaan kuitenkin tunnetaan hieman syvemmin uusperheen lapsiin verrattuna.

“Jos mä niinkun sanoisin että sillä ei oo niinkun mitään merkitystä kummat lapset on kyseessä niin kyllä mä niinkun pettäsin vähän itteeni. Et kyllä se aina on siis kuitenkin siis jollain tapaa se oma lapsi on niinkun oma lapsi, mutta et niinkun pyrin pitämään tasapuolisena sen touhun et niinkun lasten silmissä en sillä tavalla niinkun suosi omia lapsiani. Että en anna minkään nimisiä erivapauksia niille tai jos ne tekee jotain älyttömyyksiä tai jotain tai jos sattuu että Aleksii tönii Annaa tai jotain tämmöstä niin komennan ihan yhtä lailla komennan omia lapsianikin niinkun myös päinvastoin. Että onhan se aina niinkun selvä että ne on kumminkin jonkun muun lapset että niihin ei oo semmosta sidettä niinkun on noihin omiin mutta kyllä se niinkun aika hyvin on menny.” Risto, 40

Aika ja jatkuva läsnäolo uusperheen lapsien kanssa vaikuttaa siihen, miten ei biologiset lapset nähdään. Vaikka useimmat haastatellut isät osasivat sanoa, että tunneside biologisiin lapsiin on syvemmällä uusperheen lapsiin verrattuna, myös ei-biologiset lapset alkavat tuntua läheisemmiltä ajan mittaan.

“Kyllä sillä lailla, että ehkä mä näitä Heli lapsia sillä lailla en osaa pitää samassa asemassa, kun näitä omia biologisia lapsia. Että ehkä semmosta ainakin alkuunsa on ollut semmosta pientä hajurakoa siinä koittas pitää. Mutta ehkä sekin on nyt viime aikoina jäänyt pois, että ei ne tietenkään sulle omilta lapsilta tunnu, niinkun nämä varsinaiset omat biologiset lapset, mut että kyllä siinä niinkun, koska ne siinä päivittäin pyörii ja joka päivä näkee niitä lähes, niin semmonen lähes semmonenkin suhtautuminenkin on niihin tullu että ne olis omia lapsia.” Lasse, 43

6 POHDINTA

Tutkimuksessa käsiteltiin muutaman teeman avulla sitä, eroaako isyys biologisten ja uusperheen lasten välillä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että kaikkia teemoja näyttäisi yhdistävän ajan merkitys. Teemoissa nousi esille kuinka ajan kuluminen ja uusperheen ikä on muuttanut esimerkiksi auktoriteettia tai tunnesiteitä, ja ajan myötä isyys uusperheessä lähenee ydinperhettä muun muassa näiden tutkittujen teemojen osalta. Lähes kaikki isät olivat kokeneet alun epävarmuutta muuttaessaan uusperheeseen, mutta jo melko lyhyen ajan jälkeen kaikki osapuolet olivat sopeutuneet uusiin rooleihinsa.

On selvää, että ydinperheessä isyyteen kasvaminen tapahtuu luonnollisesti ja omalla painollaan lapsen syntymän jälkeen. Uusperheeseen muuttava isä joutuu kuitenkin keskelle lasten tiettyä ikäkautta, eikä hänellä ole yhteistä historiaa lasten kanssa. Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. McGoldrick & Carter 1989, Ihinger-Tallman & Pasley 1987) on todettu, että uusperheelle tulee antaa aikaa tottua kaikkiin osapuoliin. Uusperheeseen muuttavan miehen ei heti kannata ottaa perinteistä isän roolia, vaan antaa ajan kulua ja tutustua lapsiin. Tätä kautta isyys voi lähentyä melko paljon isyyttä ydinperheessä.

Haastatellut olivatkin löytäneet oman roolinsa uusperheen isinä pikku hiljaa. Ajan myötä haastatellut isät tuntuivat sopeutuneen tilanteeseen kahden perheen välillä varsin hyvin. Tutkimus vahvistaa aikaisempaa tietoa (esim. Visher & Visher 1994) siitä, että uusperheeseen muuttavat isät ajan myötä todella onnistuvat varsin hyvin isyydessään.

Lähes kaikki haastatellut isät olivat melko hiljattain muuttaneet uusperheeseen ja tutkimukseen osallistuneista miehistä vain yksi isä oli asunut uusperheessä yli kolme vuotta. Tätä näkökohtaa vasten ei tämän tutkimuksen

perusteella voida kovin voimakkaasti ottaa kantaa siihen, onko uusperheeseen muutto vaikuttanut isyyteen biologisten lasten kanssa. Isien kertomusten perusteella he kuitenkin tapasivat saman verran biologisia lapsiaan, kuin ennen uusperheeseen muuttoaan. Kukaan ei tuonut julki sitä, että suhde biologisiin lapsiin olisi juuri uusperheen perustamisen jälkeen muuttunut etäisemmäksi tai toisaalta lähentyneekään. Isän uusperheeseen muutto ei ollut tuonut muutoksia tapaamiseen ja tunteiden tasolla haastatellut tunsivat samalla tavalla biologisia lapsiaan kohtaan, kuin ennen avioeroa ja uusperheen perustamista.

Tutkitut miehet muodostivatkin uusperheen osalta melko homogeenisen ryhmän. Olin kuvitellut, että miesten välillä olisi ollut enemmän eroja, mutta otoksen samankaltaisuus saattoi johtua myös siitä, että tutkitut ottivat itse aktiivisesti kontaktia tutkimusprojektiin. Voi olla, että miehet, joilla on mahdollisia ongelmia uusperheessä, eivät olleet halukkaita ottamaan osaa tutkimukseen. Toisaalta syitä otoksen homogeenisuuteen on mahdoton varmuudella todistaa ja saattaa todella olla, että uusperheisät ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä tilanteeseensa.

Tapaukset poikkesivat toisistaan enemmän entisen perheen kohdalla ja esimerkiksi tapaamisjärjestelyt ja suhteet entisiin puolisoihin vaihtelivat tutkittujen isien kohdalla. Kuitenkin samankaltaisuuttakin isien kertomuksissa entisen perheen suhteen oli paljon. Useimmat tutkitut miehet olisivat halunneet tavata enemmän biologisia lapsiaan ja tässä tutkimuksessa vain Lassen tapauksessa tapaamisjärjestely isän ja biologisten lasten kanssa ei ollut tuottanut ongelmia.

Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole lähestytty uusperhettä isän näkökulmasta. Näin ollen on ollut mahdoton löytää tutkimustietoa esimerkiksi siitä, miten isäpuolet voivat löytää uusperheestä voimavaroja. Monissa tutkimuksissa on keskitytty enemmän uusperheen ongelmakohtiin ja siihen, miten uusperheeseen muuttavan isän tulisi toimia, jotta lapsen kehitys ei häiriintyisi. Tämän tutkimuksen yksi löydöistä on se, että isäpuolet voivat tuntea selkeästi positiivisia tunteita uusperheen lapsia kohtaan ja isyys uusperheessä voi lähentyä paljonkin biologisiin siteisiin perustuvaan isyyttä.

Oman tutkimukseni perusteella ei voi juuri yhtyä joidenkin tutkijoiden (esim. Bray & Berger 1993b, Hetherington & Clingempeel 1992) tuloksiin siitä, että yleisesti ottaen isäpuolten ja uusperheen lasten välit olisivat selkeästi negatiivisempia

ydinperheen isä-lapsi-suhteisiin verrattuna. Vaikka muutamalla tutkimuksen miehellä olikin ollut joitain alkuvaikeuksia uusperheen lasten kanssa, olivat suhteet parantuneet melko nopeastikin. Lisäksi tutkitut isät olivat kokeneet luonnollisesti myös ydinperheessä ongelmia omien biologisten lastensa kanssa.

Eräs tekijä, joka varmasti on aiheuttanut tähän tutkimukseen osallistuneiden miesten varsin hyvän sopeutumisen uusperheeseen on heidän hyvä suhteensa uuteen kumppaniin. Marsiglio (1995) ja McGoldrick & Carter (1989) ovatkin todenneet tutkimuksissaan, että tyytyväisyys parisuhteessa ja uuden vanhemman liittyminen puolison lapsiin korreloivat toisiinsa positiivisesti. Seltzerin ja Brandrethin (1995) mukaan myös isän asenteet biologisiin lapsiinsa riippuvat hänen nykyisestä perhetilanteestaan.

Käytännön tasolla isien suhde ei poikennut kovin dramaattisesti biologisten lasten ja uusperheen lasten välillä. Muutama isä totesi, että tunteissa omia ja toisen lapsia kohtaan on kyllä eroja, mutta ne eivät välttämättä käy ilmi uusperheen arkielämässä. Koska miehet ovat uusperheessä enemmän tekemisissä juuri lapsipuolten kanssa, alkavat myös uusperheen lapset tuntumaan läheisiltä. Suhde uusperheen lapsiin saattaa toimia myös vapaammin ja lähestyä enemmän kaverisuhdetta ydinperheiden vanhempi-lapsi-suhteisiin verrattuna.

Veikko, Lasse, Pekka ja Tapio toivat haastatteluissaan ilmi sen, että uusperhesysteemi heidän kohdallaan toimi tietyissä asioissa vapautuneemmin kuin ydinperhe ja lapset kertoivat isäpuolilleen joitain asioita herkemmin kuin biologisille vanhemmilleen. Tämä johtui heidän mukaansa juuri tietystä kaverillisuudesta suhteessa lapsipuoliin. Riston lapset olivat vielä melko nuoria joten ehkä tästäkin syystä asia ei käynyt ilmi hänen haastattelustaan. Robinson ja Barret (1986) ovatkin tutkimuksessaan todenneet, että uusperhe-isien kaverisuhde lapsipuoliin johtaa osapuolten hyvään keskinäiseen sopeutumiseen.

Myös sisarpuolet tulivat toimeen keskenään kaikissa muissa, paitsi Tapion tapauksessa, jossa he eivät käytännön takia edes tavanneet toisiaan. Saman ikäiset lapset tulivat parhaiten toimeen keskenään, mutta myös hieman vanhemmat lapset kokivat positiivisia tunteita toisiinsa. Tutkijat Ihinger-Tallman & Pasley (1987) ovat omassa tutkimuksessaan tulleet samanlaisiin tuloksiin. Se, että lapset voivat hyväksyä toisensa auttaa varmasti miehiä hyväksymään itsensä sekä isänä että

etunimellä tai lempinimillä. Vain Riston tapauksessa uusperheen nuorin tytär kutsui häntä isäksi, ehkä koska sukulaisuussuhteet eivät olleet hänelle nuoren iän johdosta selvillä. Risto muutenkin joutui miettimään sitä, ettei hän halua ottaa lasten biologisen isän roolia. Hän oli esimerkiksi nuorimmalle tyttärelle korjannut, ettei hän ole isä, vaan hän on Risto, äidin uusi kumppani. Toisaalta Risto itsekin joskus tuskastui tähän kahtiajakoon ja oli miettinyt paljonkin isä-terminologiaa.

Voi olla, että ainakin termiä *isä* tulee käyttää varovasti uusperheellisten parissa. Uusperheessä asuvilla isäpuolilla on monenlaisia rooleja, eikä termi isä tai isäpuoli aina ole sopiva uusperheellisen monenkirjavaan joukkoon. Koska isyys täytyy kokea psykologisena ja sosiaalisena tehtävänä, voi entisen ydinperheen pohjalta käsitettävä termi isä olla vaikeasti sovitettavissa uusperheellisten monenkirjavaan joukkoon.

De'Ath (1996) toteaa, että kysymys ei niinkään ole siitä, miten, mihin ja keneen termejä perhe ja isyys voidaan käyttää. Tärkeämpää on se, miten yhdessä asuvat ihmiset pystyvät keskenään luomaan ympäristön ja ilmapiirin, joka on pysyvä ja jatkuva ja perustuu yhteiselle rakkaudelle ja kunnioitukselle. (De'Ath 1996, 82.)

Lopuksi

Jos aikaa olisi käytettävissä enemmän, olisi mielenkiintoista tehdä aiheesta pitkittäistutkimus ja seurata esimerkiksi muutaman tapauksen kehittymistä useamman vuoden aikana. Koska tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että aika on varsin merkittävä tekijä uusperheen suhteiden muokkaajana, olisi mielenkiintoista seurata tilanteen kehittymistä ajan myötä tutkimuksen muodossa.

Aihetta voisi myös lähestyä kvantitatiivisen tutkimuksen avulla. Koska aiheesta ei ole aikaisempaa tutkimusta, myös laaja määrällinen tutkimuskin tästä ns. kaksois-isyydestä voisi olla varsin tarkoituksenmukainen.

Aikaisemmissa tutkimuksissa uusperheellisistä tutkimusongelmat ovat lähteneet lähinnä lasten ja äitien tarpeista. Uusperhe on kuitenkin kokonaisuus, jossa jokainen siinä toimiva yksilö vaikuttaa tähän kokonaisuuteen. Näin ollen on tärkeää ymmärtää, miten isät kokevat äitien ja lasten ohella tilanteen tässä perhemuodossa, joka lukumäärällisesti on kasvamassa yhdessä avioerotilastojen kanssa.

LÄHTEET

- Aarnio, A. 1984. Lapsisäädännön taustaa. Teoksessa H. Mattila (toim.) Lapsioikeuden pääpiirteet. Helsinki: Juridica.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus
- Arajärvi, T. & Koski, M-L. 1986. Lapset ja avioero. Helsinki: Tammi.
- Arditti, J.A. & Kelly, M. 1994. Fathers' perspectives of their co-parental relationships postdivorce. *Family Relations* 43 (1), 61-67.
- Ayalon, O & Flasher, A. 1997. Ketjureaktio. Tampere: Vastapaino.
- Borrine, M.L., Handal, P.J., Brown, N.Y. & Searight, H.R. 1991. Family conflict and adolescent adjustment in intact, divorced, and blended families. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 59 (5), 753-755.
- Braver, S.L., Wolchik, S.A., Sandler, I.N. & Sheets, V.L. 1993. A social exchange model of nonresidential parent involvement. Teoksessa C. Depner ja J. Bray (toim.) Non-residential parenting. London: Sage, 87-108.
- Bray, J.H. 1994a. Assessment issues with stepfamilies. *Family Journal* 2 (2), 163-166.
- Bray, J.H. 1994b. To parent or not to parent: nonresidential parenting after divorce and remarriage. *Family Journal* 2 (3), 266-268.
- Bray, J.H. & Berger, S.H. 1993a. Nonresidential parent-child relationships following divorce and remarriage. A longitudinal perspective. Teoksessa C. Depner ja J. Bray (toim.) Non-residential parenting. London: Sage, 156-181.
- Bray, J.H. & Berger, S.H. 1993b. Developmental issues in stepfamilies research project: family relationships and parent-child interactions. *Journal of Family Psychology* 7, 238-251.
- Bronstein, P. & Stoll, M.F. 1994. Fathering after separation or divorce. *Family Relations* 43 (4), 469-479.
- Clingempeel, W.S., Ievoli, R. & Brand, E. 1984. Stepparent-stepchild relationships in stepmother and stepfather families: A multimethod study. *Family Relations* 33, 465-473.
- Coale, H.W. 1994. Therapeutic use of rituals with stepfamilies. *Family Journal* 2 (1), 2-13.

- Crosbie-Burnett, M. & Giles-Sims, J. 1994. Adolescent adjustment and stepparenting styles. *Family Relations* 43, 394-399.
- De'Ath, E. 1996. Family change: Stepfamilies in context. *Children & Society* 10, 80-82.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Furstenberg, F.F. Jr. 1988. Marital disruptions, child custody, and visitation. Teoksessa A.J. Kahn ja S.B. Kamerman (toim.) *Child support: From debt collection to social policy*. Newbury Park: Sage, 277-305.
- Furstenberg, F.F. Jr & Spanier, G.B. 1984. *Recycling the family: Remarriage after divorce*. Beverly Hills: Sage.
- Ganong, L.H. & Coleman, M. 1984. The effects of remarriage on children: A review of the empirical literature. *Family Relations* 33, 389-405.
- Halperin, S.M. & Smith, T.A. 1983. Differences in stepchildren's perceptions of their stepfathers and natural fathers: Implications for family therapy. *Journal of Divorce* 7, 19-30.
- Hammersley, M. 1990. *Reading ethnographic research. A critical guide*. London: Longman.
- Helin, M. 1984. Lapsen huolto. Teoksessa H. Mattila (toim.) *Lapsioikeuden pääpiirteet*. Helsinki: Juridica, 89-149.
- Helin, M. 1990. Uusi avioliittolaki ja huoltajuus. Teoksessa I. Kinnunen ym. (toim.) *Muuttuvat perhesuhteet - miten lapsi selviytyy uusperheessä?* Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ry, 53-62.
- Hetherington, E.M. 1993. An overview of the Virginia longitudinal study of divorce and remarriage with a focus on early adolescence. *Journal of Family Psychology* 7, 39-56.
- Hetherington, E.M. & Clingempeel, W.G. 1992. Coping with marital transitions. A family systems perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 57 (2-3), 163-188.
- Hetherington, E.M., Cox, M & Cox, R. 1978. The aftermath of divorce. Teoksessa J.H. Stevens ja M. Mathews (toim.) *Mother/child, father/child relationships*. Washington: National association for the education of young children, 110-155.

- Ihinger-Tallman, M. & Pasley, K. 1987. Remarriage. Family studies text series 7. U.S.A.: Sage.
- Johnston, J.R. 1993. Children of divorce who refuse visitation. Teoksessa C. Depner ja J. Bray (toim.) Non-residential parenting. London: Sage, 109-135.
- Jussila, L. 1990. Yhteishuoltajuus - lapsen etuko. Teoksessa I.Kinnunen ym. (toim.) Muuttuvat perhesuhteet - miten lapsi selviytyy uusperheessä? Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ry, 71-74.
- Kivelä, H. & Nordell, R. 1998. Jokaisen oikeusopas. Juva: WSOY.
- Kuronen, M. 1985. Erokirja. Juva: WSOY.
- Linna, L. 1990. Vuorovaikutus uusperheissä - toiveet ja todellisuus. Teoksessa I.Kinnunen ym. (toim.) Muuttuvat perhesuhteet - miten lapsi selviytyy uusperheessä? Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ry, 39-44.
- Lowery, C. 1986. Maternal and joint custody: Differences in the decision process. Law and Human Behavior 10, 303-315.
- Lund, M. 1987. The non-custodial father: Common challenges in parenting after divorce. Teoksessa: C. Lewis ja M. O'Brien (toim.) Reassessing fatherhood: New observations on fathers and the modern family. Beverly Hills: Sage, 214-229.
- Maccoby, E.E., Buchanan, C.M., Mnookin, R.H. & Dornbusch, S.M. 1993. Post-divorce roles of mothers and fathers in the lives of their children. Journal of Family Psychology 7, 1-15.
- Mahkonen, S. 1983. Lapsen huolto ja tapaamisoikeus. Helsinki: Juridica.
- Marsiglio, W. 1995. Stepfathers with minor children living at home. Parenting perceptions and relationship quality. Teoksessa W. Marsiglio (toim.) Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy. London: Sage, 211-229.
- Mattila, H. 1984. Isyys. Teoksessa H. Mattila (toim.) Lapsioikeuden pääpiirteet. Helsinki: Juridica.
- McGoldrick, M. & Carter, B. 1989. Forming a remarried family. Teoksessa B. Carter ja M. McGoldrick (toim.) The changing family life Cycle. Boston: Allyn and Bacon, 399-429.
- Mäkijärvi, L. 1995. Viikonloppulapsi. Jyväskylä: Gummerus.

- Pasley, K. & Minton, C. 1997. Generative fathering after divorce and remarriage. Beyond the "disappearing dad". Teoksessa A. Hawkins ja D. Dollahite (toim.) Generative fathering. Beyond deficit perspectives. London: Sage, 118-133.
- Piaget, J. 1988. Lapsi maailmansa rakentajana. Porvoo: WSOY
- Robinson, B. & Barret, R. 1986. The developing father. New York: The Guilford Press.
- Robinson, M. 1993. Family transformation trough divorce and remarriage. A systemic approach. London: Routledge.
- Rosenholm, H. 1989. Uusperhe - uusi mahdollisuus. Juva: WSOY.
- Salokangas, T. 1990. Millaista tukea lapsi tarvitsee muuttuvissa perhesuhteissa. Teoksessa I. Kinnunen ym. (toim.) Muuttuvat perhesuhteet - miten lapsi selviytyy uusperheessä? Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ry, 45-52.
- Seltzer, J. 1991. Relationships between fathers and children who live apart: The father's role after separation. *Journal of Marriage and the Family* 53 (2), 79-101.
- Seltzer, J. & Brandreth, Y. 1995. What fathers say about involvement with children after separation. Teoksessa W. Marsiglio (toim.) *Fatherhood. Contemporary theory, research and social policy*. London: Sage, 166-191.
- Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.
- Smart, C. & Neale, B. 1999. *Family Fragments?* Cambridge: Polity Press.
- Strauss, A. & Corbin, J. 1990. *Basics of qualitative research. Grounded theory procedures and techniques*. London: Sage.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1996. *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Rauma: West Point.
- Syrjälä, L & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51/88. Oulu: Monistus- ja kuvakeskus.
- Tilastokeskus. 1998. Väestö 1998:10. Perheet 1997.
- Varto, J. 1992. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Visher, E.B & Visher, J.S. 1982. *How to win as a stepparent*. New York: Brunner/Mazel.
- Visher, E.B. & Visher, J.S. 1994. The core ingredients in the treatment of stepfamilies. *Family Journal* 2 (3), 208-215.

- Visher, J.S. 1994. Stepfamilies: A work in process. *American Journal of Family Therapy* 22 (4), 337-344
- Wallerstein, J.S. & Blakerslee, S. 1991. *Avioeron jälkeen*. Keuruu: Otava.
- Wallerstein, J.S. & Huntington, D.S. 1983. Bread and roses: Nonfinancial issues related to fathers' economic support of their children following divorce. *Teoksessa J. Cassetty (toim.) The parental child-support obligation*. Lexington: Lexington Books, 135-155.
- Yin, R.K. 1994. *Case study methods*. London: Sage.